

مرکز تحقیقات اسلامی

اصفهان

گامی

الکریم
علیه السلام

www.

www.

www.

www.

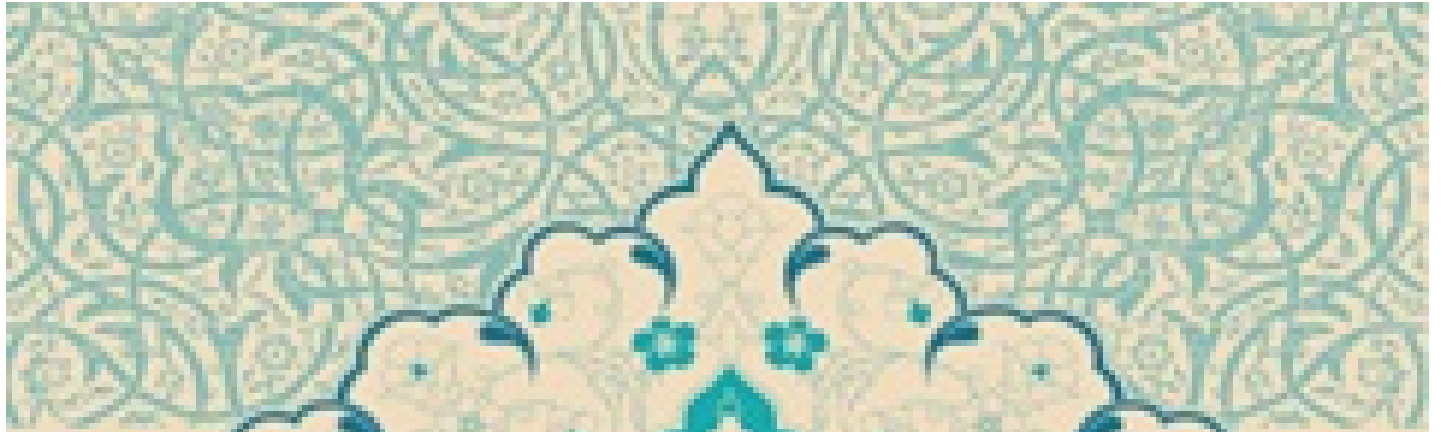
Ghaemiyeh

.com

.org

.net

.ir

کلام مقام معظم

تہذیب و تمدن اسلامی

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

تحقیق و پژوهش در کلام مقام معظم رهبری دام ظلّه

نویسنده:

مهدی آقابائی

ناشر چاپی:

عطر عترة

ناشر دیجیتال:

مرکز تحقیقات رایانه‌ای قائمیه اصفهان

فهرست

۵	فهرست
۱۰	تحقیق و پژوهش در کلام مقام معظم رهبری دام ظلّه
۱۰	مشخصات کتاب
۱۰	اشاره
۱۲	فهرست مطالب
۲۰	پیش درآمد
۲۱	مقدمه
۲۲	فصل اول: تعریف، لازمه تحقیق و رسالت آن در حوزه
۲۲	اشاره
۲۴	الف: تعریف تحقیق
۲۴	معنای تحقیق
۲۴	فرق تحقیق با تتبع
۲۴	ب: لازمه‌ی تحقیق
۲۶	ج: جایگاه تحقیق در عرصه رسالت حوزویان
۲۶	الگوی اهل تحقیق
۲۶	اهمیت تحقیق عالمانه
۲۸	برای ارایه‌ی دین
۲۸	به نتیجه و ثمر نخواهد رسید
۲۸	پایه و اساس
۲۸	پرورشگاه علم و تحقیق
۲۹	تحقیق و تعمیق و گسترش در مسائل دینی، لازمه حوزه‌ی علمیه مطلوب
۲۹	تحقیق مورد توجه و اهتمام بیشتر
۲۹	تدارک فرصت و بالندگی
۲۹	تولید کتاب، انسان، مبلّغ و ...

۲۹	حجم عظیم
۳۰	حوزه ی علمیّه، مرکز علم و تحقیق
۳۰	روتنق دادن به ذره ذره ی عمر هزاران انسان
۳۰	عمقی و محتوایی
۳۰	کار اول طلاب
۳۲	کسب آمادگی لازم
۳۲	لازمه ی حوزه ی علمیّه
۳۲	وظیفه و پاداش محقق
۳۴	فصل دوم: بایستگی ها و پیراستگی های تحقیق و محقق
۳۴	اشاره
۳۵	ابتکار و خلاقیت
۳۵	ابزارهای نو
۳۶	ابزارهای نوین
۳۶	ارزش گذاری پولی
۳۶	اساس پیشرفت
۳۶	اصل در حوزه علمیّه
۳۷	اطلاع دقیق از فرهنگ جهانی
۳۷	اعتماد به نفس
۳۷	اگر نباشد...
۳۷	انگیزه ی موفقیت
۳۹	ایمان
۳۹	آزاد اندیش
۳۹	آینده نگری نیازها
۴۱	با تمام توان
۴۱	با پول موازنه نشود
۴۱	با خرج مالی کم

۴۱	باور عمومی
۴۲	بچه های مؤمن
۴۲	بدون اخلاق
۴۲	بلند نظر، واقع بین و شجاع، صریح و با سعهی صدر
۴۴	پارسایی
۴۴	پاسخگویی به نیازهای روز جامعه
۴۴	پشتیبانی مالی و عنوانی
۴۴	پشتوانه ی آموزش
۴۶	پنج مأموریت و مسئولیت
۴۶	تقویت روحیه
۴۸	تکرار و موازی کاری
۴۸	تکمیل کننده ی یک زنجیره
۴۸	جامعیت
۴۸	جهت دهی
۴۹	حاکمیت هدایت دینی
۴۹	حفظ و بهره برداری
۴۹	خاَلهای تحقیقی
۵۱	دلگرمی
۵۱	دوباره کاری های مضر
۵۱	رأی مدیریت
۵۱	روح پارسایانه ی بی عوض
۵۲	زبان مناسب
۵۲	سازمان دهی و جمع گرا
۵۴	عمل گرا و کارآمد
۵۴	عنصر معنویت دینی
۵۶	فعال، مبتکر، نوآور و خَلّاق

۵۶	کار خیلی مهم
۵۶	کاربردی
۵۶	کسب رتبه علمی
۵۶	گشودن آفاق جدید
۵۸	محوریت منافع شخصی
۵۸	مرکز تخصص یابی
۶۰	مطالعه و تحقیق
۶۰	منبع تغذیه
۶۲	مهم‌ترین اولویت
۶۲	نشاط
۶۲	نوآوری و شگردهای دانشمندان
۶۲	نیازهای داخلی
۶۲	نیازهای کشور در تحقیقات تاریخی
۶۳	یک اصل
۶۴	فصل سوم: وظایف حوزه‌های علمیه
۶۴	اشاره
۶۵	انتشار مجلات تخصصی وزین در حوزه
۶۶	بانک اطلاعات حوزه
۶۶	پروراندن محققان، بخش عمده کار حوزه
۶۶	تحقیق در مبانی خط امام (ره)
۶۶	تربیت محقق برای نوآوری در علوم حوزوی
۶۷	تربیتون های آزاد
۶۷	توصیه به پایان نامه نویسی حوزوی
۶۷	ضرورت بانک اطلاعات
۶۹	مراکز متعدد تحقیقاتی
۶۹	نشریات و مجلات تخصصی

نشست‌های علمی ۶۹

نظام فراگیر درسی ۶۹

نیاز به محققین بیشتر حوزوی برای آینده ۶۹

وظیفه‌ی حوزه علمیه ۷۰

درباره مرکز ۷۱

تحقیق و پژوهش در کلام مقام معظم رهبری دام ظلّه

مشخصات کتاب

سرشناسه: آقابابایی، مهدی، ۱۳۶۲ -

عنوان و نام پدیدآور: تحقیق و پژوهش در کلام مقام معظم رهبری دام ظلّه / مهدی آقابابایی.

مشخصات نشر: قم: عطر عترة، ۱۳۹۸.

مشخصات ظاهری: ۴۲ص.

وضعیت فهرست نویسی: فیپا

یادداشت: کتابنامه.

موضوع: تحقیق و پژوهش.

موضوع: علوم اجتماعی -- تحقیق.

رده بندی کنگره: H۶۲/د۱۷۷ق۹ ۱۳۹۸

رده بندی دیویی: ۳۰۰/۷۲

ص: ۱

اشاره

تحقیق و پژوهش در کلام مقام معظم رهبری دام ظلّه

تهیه و تنظیم: مهدی آقابابایی

فهرست مطالب

پیش درآمد

مقدمه

فصل اول: تعریف، لازمه تحقیق و رسالت آن در حوزه

الف: تعریف تحقیق

معنای تحقیق

فرق تحقیق با تتبع

ب: لازمه‌ی تحقیق

ج)- جایگاه تحقیق در عرصه رسالت حوزویان

الگوی اهل تحقیق

اهمیت تحقیق عالمانه

برای ارایه‌ی دین

به نتیجه و ثمر نخواهد رسید

پایه و اساس

پرورشگاه علم و تحقیق

تحقیق و تعمیق و گسترش در مسائل دینی، لازمه حوزه‌ی علمیه مطلوب

تحقیق مورد توجه و اهتمام بیشتر

تدارک فرصت و بالندگی

تولید کتاب، انسان، مبلّغ و ...

حجم عظیم

حوزه ی علمیّه، مرکز علم و تحقیق

رونق دادن به ذره ذره ی عمر هزاران انسان

عمقی و محتوایی

کار اول طلاب

کسب آمادگی لازم

لازمه ی حوزه ی علمیّه

وظیفه و پاداش محقق

فصل دوم: بایستگی ها و پیراستگی های تحقیق و محقق

ابتکار و خلاقیت

ابزارهای نو

ابزارهای نوین

ص: ۳

ارزش گذاری پولی

اساس پیشرفت

اصل در حوزه علمیه

اطلاع دقیق از فرهنگ جهانی

اعتماد به نفس

اگر نباشد...

انگیزه ی موفقیت

ایمان

آزاد اندیش

آینده نگری نیازها

با تمام توان

با پول موازنه نشود

با خرج مالی کم

باور عمومی

بچه های مؤمن

بدون اخلاق

بلند نظر، واقع بین و شجاع، صریح و با سعه ی صدر

پارسایی

پاسخگویی به نیازهای روز جامعه

پشتیبانی مالی و عنوانی

پشتوانه ی آموزش

پنج مأموریت و مسئولیت

تقویت روحیه

تکرار و موازی کاری

تکمیل کننده ی یک زنجیره

جامعیت

جهت دهی

حاکمیت هدایت دینی

حفظ و بهره برداری

خلأهای تحقیقی

دلگرمی

ص: ۴

دوباره کاری های مضر

رأی مدیریت

روح پارسایانه ی بی عوض

زبان مناسب

سازمان دهی و جمع گرا

عمل گرا و کارآمد

عنصر معنویت دینی

فَعَال، مبتکر، نوآور و خلاق

کار خیلی مهم

کاربردی

کسب رتبه علمی

گشودن آفاق جدید

محوریت منافع شخصی

مرکز تخصص یابی

مطالعه و تحقیق

منبع تغذیه

مهم ترین اولویت

نشاط

نوآوری و شگردهای دانشمندان

نیازهای داخلی

نیازهای کشور در تحقیقات تاریخی

یک اصل

فصل سوم: وظایف حوزه‌های علمیّه

انتشار مجلات تخصصی وزین در حوزه

بانک اطلاعات حوزه

پروراندن محققان، بخش عمده کار حوزه

تحقیق در مبانی خط امام (ره)

تربیت محقق برای نوآوری در علوم حوزوی

تریون های آزاد

توصیه به پایان نامه نویسی حوزوی

ضرورت بانک اطلاعات

ص: ۵

مراکز متعدد تحقیقاتی

نشریات و مجلات تخصصی

نشست‌های علمی

نظام فراگیر درسی

نیاز به محققین بیشتر حوزوی برای آینده

وظیفه‌ی حوزه علمیه

ص: ۶

«ن وَالْقَلَمِ وَمَا يَسْطُرُونَ؛ ن، سو گند به قلم و آنچه می نویسند.»^(۱)

قال علی علیه السلام: «لا سِنَّةَ اَفْضَلَ مِنَ التَّحْقِيقِ؛ برای ترقی و پیشرفت هیچ روشی بهتر از تحقیق و پژوهش نیست.»^(۲)

امام صادق (علیه السلام):

مطالعه و تحقیق بسیار در مسائل علمی عقل را شکفته و فکر را تقویت می کند.

امام خمینی (ره):

اگر بخواهید عزیز و سربلند باشید؛ باید از سرمایه های عمر و استعداد جوانی استفاده کنید. با اراده و عزم راسخ خود به طرف علم و عمل و کسب دانش و بینش حرکت نمایید که زندگی زیرچتر علم و آگاهی آن قدر شیرین و انس با کتاب و قلم و اندوخته ها آن قدر خاطره آفرین و پایدار است که همه تلخی ها و ناکامی های دیگر را از بین می برد.

امام خمینی (ره):

مهمترین عامل در کسب خودکفایی و بازسازی، توسعه مراکز علمی و تحقیقاتی، تمرکز و هدایت امکانات و تشویق کامل و همه جانبه مخترعین و مکتشفین و نیروهای متعهد و متخصص است.

از دفتر زمانه قُتد نامش از قلم

هر ملتی که مردم صاحب قلم نداشت^(۳)

ص: ۷

۱- قلم / ۱.

۲- غررالحکم و دررالکلم، ص ۷۷۶.

۳- دیوان فرخی یزدی، انتشارات علمی، غزل ۳۳.

پیش در آمد

قال علی علیه السلام: «لا سئۀ افضل من التحقیق؛ برای ترقی و پیشرفت هیچ روشی بهتر از تحقیق و پژوهش نیست.»^(۱)

از وظایفی که در این زمانه‌ی پر آشوب و پرفتنه که دشمنان از هر سویی بر ما می‌تازانند و شبهاتی را وارد جامعه ما می‌نمایند؛ این است که به سلاح تقوا و پژوهش مجهز بوده تا بتوان جواب‌گوی سئوالات نسل جوان بوده، بحث تبلیغ مکتوب که همان پژوهش، تحقیق و نویسندگی است می‌باشد. برای این که بیشتر با این مسئله مهم آشنا شویم و در میانه راه کم نیاوریم نیاز به یک الگویی داریم که شخصیتی باشد حکیم و فرزانه که با سخنانش ما را به این راه بیشتر آشنا نموده و دلگرمی خاصی بدهد در درجه اول قرآن و عترت می‌باشد و پس از آن، شخص فرزانه و حکیم با تدبیر جامعه ما، مقام معظم رهبری است که پدر و معلمی دلسوز برای محققین و پژوهشگران می‌باشند که سخنان و دلگرمی‌های او پشتوانه راه تحقیق می‌باشد.

بیشترین مطالب این کتاب را از دو کتاب ارزشمند «روشنای علم» که مروری بر بیانات حضرت آیت الله العظمی سید علی خامنه‌ای دام ظلّه رهبر معظم انقلاب اسلامی پیرامون دانش و تولید علم و کتاب «تحقیق، پایه و اساس است» که از انتشارات مدرسه علمیه نواب صفوی می‌باشد استفاده‌های فراوانی بردم.

نام این کتاب را «تحقیق و پژوهش در کلام مقام معظم رهبری دام ظلّه» نام نهادیم. باشد که توانسته باشیم قدمی هر چند کوتاه در این زمینه برداشته باشیم.

در پایان از معاونت آموزش و پژوهش حوزه علمیه اصفهان حضرت حجت الاسلام و المسلمین حاج آقا محسن جلالی که قبول بازخوانی و راهنمایی‌های لازم را نمودند و چاپ این کتاب را بر عهده گرفتند کمال تقدیر و تشکر را دارم. خداوند ان شاء الله هر روز بر توفیقاتشان بیفزاید.

مهدی آقابابایی

سالروز شهادت امام سجاد علیه السلام

۲۵ محرم الحرام ۱۴۳۶ ه.ق

ص: ۸

باسمه تعالی

کلام حکیمانه رهبر فرزانه انقلاب حضرت آیت الله العظمی خامنه‌ای دام ظلّه در همه عرصه‌های سیاسی، اجتماعی، فرهنگی، علمی، آموزش و پژوهش کلامی آگاهانه، دل سوزانه، واقع بینانه، ناظر به نیاز زمان و رشد و تعالی جامعه می‌باشد.

سخنان دقیق و عمیق ایشان درباره‌ی پژوهش و تحقیق و رهنمودهای محققانه معظم له برای تحوّل در پژوهش و بایسته‌های آن مجموعه بسیار راهگشا و هدایت گر برای اساتید، فضلا، طلاب و محققین حوزه‌های علمیّه خواهد بود که بخشی از آن در دفتر حاضر توسط فاضل گرامی و کوشا جناب آقای مهدی آقابابایی گردآوری، دسته بندی و تدوین شده و برای اولین همایش کتاب سال حوزه و همایش علامه حلی (ره) که در ایام ولادت با سعادت ام الائمه حضرت زهرا سلام الله علیها در بیستم فروردین ماه سال ۱۳۹۴ شمسی برگزار می شود آماده استفاده برای فعالان ارجمند عرصه پر ارج تحقیق و پژوهش گردیده است.

باشد تا با مطالعه و عمل به سخنان حکیمانه این مجموعه، شاهد تولید آثاری فاخر و محققانه در همه علوم اسلامی و حوزوی باشیم.

محسن جلالی

معاون آموزش و پژوهش

حوزه علمیّه اصفهان

ص: ۹

فصل اول: تعریف، لازمه تحقیق و رسالت آن در حوزه

اشاره

ص: ۱۰

الف: تعریف تحقیق

معنای تحقیق

تحقیق، یعنی کاویدن، کاوش، تلاش کردن برای رسیدن به چیزی که تا به حال به آن دسترسی پیدا نشده است. (۱)

تحقیق علمی فقط به معنای فراگیری و تقلید نیست، تحقیق ضد تقلید است. (۲)

فرق تحقیق با تتبع

تتبع یعنی گشتن در کتاب‌ها، مطالعه کردن آثار دیگران، جمع کردن این حرف و آن حرف و این نظریه و آن نظریه، بنابراین تتبع یعنی گشتن و جستن؛ تحقیق یعنی کاوش کردن عمقی؛ تتبع یک حرکت عرضی و سطحی است، اما تحقیق یک حرکت عمقی است. (۳)

حوزه باید با سبک‌های نوین تحقیق آشنا بشود. تحقیق که می‌گوییم، منظورمان، هم تحقیق عمقی است - یعنی همان چیزی که ما در حوزه به آن تحقیق می‌گوییم؛ یعنی تعمق در مطلب - و هم تحقیق عرضی است، که در روش‌های اروپایی به آن هم تحقیق می‌گویند، و ما به آن تتبع می‌گوییم. در اسم گذاری بحثی نداریم؛ این هم یک نوع تحقیق است؛ تحقیق عرضی است، تحقیق سطحی است؛ یعنی در سطح و در عرض؛ دنبال مطلبی گشتن. (۴)

ب: لازمه‌ی تحقیق

لازمه نوآوری و تحول در هر علمی، پژوهش است.

پیشرفت علمی، بدون تحقیق امکان ندارد.

برای خدمت رسانی بهتر به مردم، کارهای دقیق پژوهشی لازم است.

بدون تحقیق، بدون تعمق و فتح سرزمین‌های تازه فکری، هیچ کاری نمی‌شود کرد ...

تحقیق کردن یک مجاهدت مستمر علمی است.

«... انسان گاهی در زمینه‌های تحقیقات در گوشه و کنار که بعضی‌ها دچار خطاهایی می‌شوند؛ من می‌بینم منشأ اغلب این خطاها این است که در یک مسئله به جای این که حجیت کتاب و سنت و پیش فرض حقایق نظام اسلامی را در نظر بگیرند و وارد میدان تحقیق بشوند، پیش فرض تفکرات رایج غرب را در نظر می‌گیرند.» (۵)

ص: ۱۲

- تربیتی وزارت آموزش و پرورش و جمعی از کارمندان شبکه ی بانکی کشور، سال ۱۳۶۹.
- ۲- بیانات در دیدار اساتید و دانشجویان دانشگاه امام صادق(علیه السلام) ، سال ۱۳۸۴.
- ۳- سخنرانی در دیدار با دانشجویان و روحانیون حزب جمهوری، ۲۶/۰۹/۱۳۶۲.
- ۴- بیانات در آغاز درس خارج فقه، ۳۱/۰۶/۱۳۷۰.
- ۵- نشریه حکومت اسلامی، سال پنجم، شماره ۱، صفحات ۶ - ۱۲.

بدیهی است که ما هر مقدار که در زمینه ی آموزش عالی و تحقیق و گرم کردن فضای علم و پژوهش در کشور پیش برویم، کم است و هنوز راه طولانی ای در پیش داریم. (۱)

اما راجع به مسئله ی علم و تحقیق، من این را عرض بکنم: کشور ما بدون حرکت در جاده ی گسترش دانش و گسترش پژوهش، امکان ندارد بتواند به نقطه ی مطلوب خودش دست پیدا بکند؛ مخصوص کشور ما هم نیست. کلید، دانش و پژوهش است. (۲)

تولید علم و تحقیقات، حیات آینده کشور است. (۳)

علم و تحقیق کلید قطعی پیشرفت کشور است. (۴)

امروز دنیا تشنه ی شماس است. شهرها، روستاها، دانشگاه ها و ملت ما نیز همین طور است. تنها چیزی که می تواند پاسخگوی این نیاز باشد، کسب علم، تحقیق علمی و تفکر است. (۵)

ج: جایگاه تحقیق در عرصه رسالت حوزویان

الگوی اهل تحقیق

در آقای جعفری (ره) خصوصیات برجسته ای بود که به نظر من همه ی اینها برای نسل جوان و پژوهنده و اهل علم و تحقیق الگوست. ایشان آن وقتی که کارهای تحقیقی خودشان را شروع کردند، خیلی جوان بودند. البته من حدود سال های ۳۴ و ۳۵ بود که ایشان را شناختم. ایشان تازه از نجف آمده بودند و جوان و فاضل و اهل تحقیق و فعال و پرشور و مورد احترام بزرگان ما - مانند آقای میلانی و بعضی از آقایان دیگر در مشهد - و نیز مورد احترام طلاب بودند.

در ایشان واقعاً روح تحقیق و تفحص و نشاط و شور علمی مشاهده می شد. این روحیه، از دوران جوانی تا پایان عمر ادامه داشت. آن وقت ایشان تقریباً سی و چند ساله بودند. همه ی این شور جوانی، در کار علمی و فکری و بحث و نوشتن و تحقیق و مطالعه و این گونه کارها صرف می شد و البته حافظه ی فوق العاده و استعداد علمی ایشان هم به جای خود محفوظ بود. این حالت تا همین آخر هم ادامه داشت که این چیزی عجیبی است. (۶)

اهمیت تحقیق عالمانه

من روی دو نکته، به خصوص می خواهم تکیه کنم: تحقیق و هنر. کار تحقیقی خیلی مهم است. کاری که از روی تحقیق و عالمانه باشد، حتی برای مردم عامی که عالم هم نیستند، ارزش و جاذبه ی بیشتری دارد. البته کار عالمانه به

ص: ۱۳

- ۲- بیانات در بازدید از پژوهشکده ی رویان، سال ۱۳۸۶.
- ۳- نشریه حکومت اسلامی، سال پنجم، شماره ۱، صفحات ۷ - ۱۰.
- ۴- نشریه حکومت اسلامی، سال پنجم، شماره ۱، صفحات ۷ - ۱۰.
- ۵- بیانات در دیدار روحانیون و طلاب ایرانی و خارجی در صحن «مدرسه ی فیضیه ی قم»، سال ۱۳۷۴.
- ۶- در دیدار خانواده و مسئولان ستاد برگزاری مراسم ارتحال استاد علامه محمد تقی جعفری، ۱۷/۰۹/۱۳۷۷.

معنای قلبه سینه گویی نیست، بلکه کار عالمانه، یعنی کار متقن و صحیح؛ و لو اینکه با زبان همه کس فهم و مردمی گفته شود. همچنانکه شنیده اید، در همه ی زمینه های تحقیقات علمی، بودجه های کلانی در برخی از کشورهای پیشرفته گذاشته می شود تحقیق در زمینه های مفاهیم فرهنگی و مسایل گوناگونی که رسانه ی ملی با آنها سر و کار دارد، از جمله کارهای بسیار مهم است. (۱)

برای ارایه ی دین

حوزه ی علمیه ی قم، به عنوان قله ی حوزه های علمیه، و به دنبال آن حوزه های دیگر علمیه، باید کاری کنند که دین خدا در بین مردم، مورد رغبت و شوق قرار گیرد. دین را آن چنان که خدا خواسته است، باید به مردم ارایه دهند. این هم احتیاج به تحقیق، به نوآوری، به روشنفکری، به آگاهی از دنیا و به خالی بودن از هواها و هوس های دنیایی دارد. اگر نه در همه؛ لا اقل در بخش عظیمی و حداقل در کسانی که دست اندر کار و مسئول هستند؛ لذا شما می بینید درباره ی مرجع تقلید، چه سخت گیری هایی در اسلام هست: «صائناً لنفسه، حافظاً لدينه، مخالفاً لهواه، مطيعاً لامر مولاه». (۲)

به نتیجه و ثمر نخواهد رسید

به تجربه ثابت شده است تا تحقیق و پژوهش انجام نگیرد، کار تدریس به نتیجه و ثمر نخواهد رسید. (۳)

پایه و اساس

مسئولان دولتی هم باید این پایه و اساس را - که همان تحقیق است - مورد توجه قرار دهند و بدانند که نه علم و نه فناوری، بدون وجود مراکز فعال تحقیقاتی، پیشرفتی نخواهد داشت. (۴)

پرورشگاه علم و تحقیق

کارهای مناسب حوزه چیست؟ غالباً کارهای علمی است؛ حال چه کار محتوایی، و چه کار شکلی؛ به هر حال کار علمی است. حوزه دو هویت دارد که یک هویت، هویت علم و اینهاست؛ یعنی پرورشگاه علما، فقها و بزرگان است که این در جای خودش، هم علم، هم تحقیق، هم پرورش اخلاقی و هم تنوع لازم دارد- همین تنوع هایی که گفته می شود- همه ی اینها مربوط به هویت اولی و اصلی حوزه است که پرورشگاه علماست. (۵)

ص: ۱۴

۱- در جمع کارکنان سازمان صدا و سیما، ۲۸/۰۲/۱۳۸۳.

۲- تفسیر الامام، ص ۲۹۹؛ در دیدار دانشجویان، به مناسبت روز وحدت حوزه و دانشگاه، ۲۴/۰۹/۱۳۷۲.

۳- بیانات در دیدار اساتید و مسئولان مدرسه عالی شهید مطهری، ۱۶/۰۲/۱۳۷۰.

۴- بیانات در دیدار اساتید دانشگاه ها، ۲۱/۰۷/۱۳۸۴.

۵- در دیدار شورای عالی حوزه علمیه قم، ۲۲/۰۲/۱۳۷۹.

تحقیق و تعمیق و گسترش در مسائل دینی، لازمه حوزه‌ی علمیه مطلوب

حوزه‌ی علمیه‌ی مطلوب حوزه‌ای است که در آن، تحقیق در مسائل دینی، تعمیق و گسترش آنها امری رایج است و بخش‌های مخصوصی روز به روز سرگرم مطالعه و تعمق در زمینه معارف دینی هستند. (۱)

تحقیق مورد توجه و اهتمام بیشتر

حقاً و بدون شک باید پژوهش و تحقیق، مورد توجه و اهتمام بیشتری قرار گیرد. (۲)

تدارک فرصت و بالندگی

از شورای محترم مدیریت حوزه علمیه قم می‌خواهم، تا با اطلاع و مساعدت «مراجع بزرگوار و محترم» و با همکاری و مشارکت «اساتید و محققین برجسته حوزه» برای بالندگی بیشتر فقه، اصول، فلسفه، کلام، تفسیر و سایر موضوعات تحقیق و تألیف دینی، و نیز فعال کردن «نهضت پاسخ به سئوالات نظری و عملی جامعه» تدارک چنین فرصتی را ببینند. (۳)

تولید کتاب، انسان، مبلغ و ...

حوزه‌ی علمیه، یک کارخانه‌ی عظیم انسانی است که باید دایم تولید کند. حوزه باید کتاب، آدم، عالم، متدین، فکر و حرف تازه تولید کند. حرف تازه که تمام نشده است. ما خودمان همیشه با همدیگر که حرف می‌زنیم، می‌گوییم هر وقت به قرآن مراجعه می‌کنیم، چیز جدیدی پیدا می‌کنیم. (۴)

حوزه‌های علمیه به معنای حقیقی کلمه، پشتیبان و همراه نظام اسلامی هستند و پیوسته باید به تولید کتاب، مبلغ، مدرّس، محقق، سیاستمدار و به طور کلی تربیت انسان‌های صالح و عالم و رفع نیازهای فکری و دینی مردم پردازند. (۵)

حجم عظیم

بازدید امروز از این نمایشگاه، دو احساس را در بنده زنده کرد: یکی احساس خرسندی و امیدوار روشنی چشم دل به خاطر کثرت و تنوع و گستردگی کارهایی که در اینجا دیده شده و عمدتاً متوجه به تحقیق بود؛ اگر چه آدم، تحقیق در سطوح مختلفی را مشاهده می‌کند، لیکن بنای کار و توجه عمده‌ی کار بر روی تحقیق و نوآوری و اینهاست.

ص: ۱۵

۱- سخنرانی در جمع شورای عالی حوزه علمیه قم، ۳۰/۰۶/۱۳۷۶.

۲- بیانات در دیدار استادان و اعضای هیئت علمی دانشگاه ها، ۱۳/۰۷/۱۳۸۵.

۳- پاسخ به نامه جمعی از دانش‌آموختگان و پژوهشگران حوزه علمیه، ۱۶/۱۱/۱۳۸۱.

۴- سخنرانی در جمع علما و مدرّسان حوزه علمیه قم، ۳۰/۱۱/۱۳۷۰.

۵- دیدار مدرّسین و علما و فضیای حوزه علمیه قم، ۰۱/۱۲/۱۳۷۰.

احساس دوم، احساس خسارت هایی است که ما بر اثر عدم استفاده از این استعداد فعال در حوزه تا به حال تحمل کرده ایم و نگرانی از اینکه همین الآن هم که ما اینجا نگاه می کنیم و خوشمان می آید، شاید یک حجم استعداد- به قول آقایان یک پتانسیل- صد برابر این، آنجا افتاده و ما به آن توجه نداریم. انسان از این هم نگرانی پیدا می کند.

بالاخره دستپاچه شدن، کاری را از پیش نخواهد برد و مشکلی را حل نخواهد کرد.

بایستی عقلای حوزه و عمدتاً مدیریت حوزه بنشینند و با فکر و تأمل، این سر رشته ای را که اینک به وسیله ی فضلا و جوان های حوزه به دست آمده است- سر رشته ی تحقیق- دنبال کنند و نگذارند که این متوقف بماند. (۱)

حوزه ی علمیّه، مرکز علم و تحقیق

حوزه ی علمیّه، اصلاً مرکز علم و تحقیق بوده است. اگر علم برای علم، و علم بدون قصد مزد، مصداقی در کشور ما داشته باشد، از قدیم در حوزه های علمیّه بوده است. (۲)

رونق دادن به ذره ذره ی عمر هزاران انسان

امروز اگر محقق بخواهد کار بکند و کار مناسب این زمان را بکند، باید یقین داشته باشد که ذره ذره لحظات و اوقات گران... بهایی که او از اول عمر خودش صرف می کند، به ذره ذره ی عمر هزاران انسان رونق خواهد داد. (۳)

عمقی و محتوایی

یک مسأله، مسأله ی پژوهش است. امروز انصافاً در قم، کار تحقیق راه افتاده است و دستگاه های مختلف در گوشه و کنار، به تحقیق متون و از این قبیل مشغولند. اما این تحقیقات، با این بی نظمی، برای بعضی افراد فقط «نان دانی» است! یعنی عده ای طلبه چند ساعت کار تحقیقی می کنند تا پولی بگیرند. تحقیقی هم که امروز در حوزه تزریق می کنند، همان تحقیق به معنای دانشگاهی است؛ یعنی روی متون تحقیق می کنند، که در واقع تحقیق نیست؛ بلکه نوعی تتبع است. افتخار حوزه به این است که، تحقیقش، تحقیق عمقی و محتوایی است؛ این را ما از دست ندهیم. باید موضوعات گوناگونی را در مسایل و مباحث مختلف به افراد بدهند و به آنها بگویند بروید راجع به این قضیه، تحقیق حق کنید. خود حوزه این کار را اداره کند و اگر یک وقت لازم شد، پول هم داده شود. بالاخره شما وقتی بخواهید کارهای مهم جدیدی را انجام دهید، باید روی مسایل کار کنید. به چند طلبه ی فاضل، پولی هم بدهید تا کار کنند. (۴)

کار اول طلاب

ص: ۱۶

۱- به هنگام بازدید از نمایشگاه تخصصی طلاب در قم، ۱۵/۰۷/۱۳۷۹.

۲- بیانات در دیدار با اعضای شورای عالی انقلاب فرهنگی، به مناسبت هفتمین سالگرد تشکیل این شورا، سال ۱۳۷۰.

۳- بیانات در دیدار علما اردبیل، ۳۰/۰۴/۱۳۶۶.

۴- در دیدار اعضای شورای عالی حوزه ی علمیّه قم، ۱۴/۰۹/۱۳۷۴.

طلاب و فضلا، تحقيق و علم و تدريس را كار اول خود بدانند و در اين روال و اين جريان، اهتمام و نيروي خودشان را به كار ببندند. البته مسأله ي تحقيق در همه ي رشته هاي حوزوي، براي فقاقت لازم است. امروز طلاب موجود در حوزه ي علميه ي قم و فضلايي كه در آنجا هستند، درس و بحث و تحقيق را جدی بگیرند و بیش از آنچه كه طبيعت يك حوزه است، به درس و بحث اهتمام ورزند. تعطيلي ها را كم و حجم كار را زياد كنند و از هر فرصتي استفاده نمايند. سنت بحث دايم و گروه هاي بحثي و فقهی را كه در اوقات شور و اشتغال حوزه ها به چشم مي خورد و ديده مي شد، زنده كنند. طلاب از درس خواندن خسته نشوند؛ به طور دايم بخوانند و آنچه را كه لازمه و آداب درس خواندن است، رعايت كنند. همه بنويسند، همه در دقت نظر و نشان دادن نوشته ها به اساتيد، اهتمام كنند. (۱)

كسب آمادگي لازم

بايد به طور جدی درس بخوانيد - همان توصيه اي كه من هميشه به جوان هاي طلبه مي كنم - علمي را كه امروز در اختيار حوزه هاي علميه است، فرا بگيريد و از بن دندان خودتان را به سطح تحقيق برسانيد. انسان با سر هم بندي، محقق نمي شود. با برف انبار كردن، انسان فقيه و فيلسوف نمي شود. بايد محكم خشت خشت اين پايه را روي هم بچينيد و برويد تا به آن اوج برسيد. (۲)

لازمه ي حوزه ي علميه

تحقيق و پژوهش و اطلاع و آگاهي از حقايق و معارف عالم و وضع علمي دنيا، از چيزهائي است كه براي حوزه ي علميه لازم است. (۳)

وظيفه و پاداش محقق

اين محقق، در مسائل طبيعي، علمي، فلسفي و مسائل مربوط به جهان خارجي و واقعي يا مسائل مربوط به انسان و تاريخ و غيره تحقيق مي كند. اين محقق، در مقابل چه چيزي تحقيق مي كند؟ چه مي گيرد و تحقيق مي كند؟ جواب اين است كه محقق تحقيق مي كند، تا به حقيقت برسد. پاداش او، اين است. پول، مال و حتی تشويق، پاداش محقق نيست؛ در مقابل تحقيق او كوچك است. البته بايد اين ها نثار بشود، پول ها بايد خرج بشود، كارها بايد انجام گيرد، تسهيلات بايد فراهم بشود، تا تحقيق انجام بگيرد؛ اما اين ها هيچ كدام پاداش تحقيق نيست. پاداش تحقيق، رسيدن به حق است. اين ها احكام اسلامي است. اين ها از لحاظ جمعي، عباره الاخرای ارتباط جامعه با خداست. (۴)

ص: ۱۷

۱- در آغاز دوره ي جديد خارج فقه، ۲۹/۰۶/۱۳۷۱.

۲- ديدار با طلاب و اساتيد مدرسه علميه آيت الله مجتهدي، ۲۱/۰۳/۱۳۸۳.

۳- سخنراني در اجتماع طلاب و فضلاي حوزه ي علميه ي قم، سال ۱۳۷۰.

۴- سخنراني در ديدار با گروه كثيري از آزادگان، مسئولان بنياد مستضعفان و جانبازان، معاونان پرورشي و مسئولان امور

تربیتی وزارت آموزش و پرورش و جمعی از کارمندان شبکه ی بانکی کشور، سال ۱۳۶۹.

فصل دوم: بایستگی‌ها و پیراستگی‌های تحقیق و محقق

اشاره

ص: ۱۸

نظام پژوهشی حوزه نباید خود را محصور در تولیدات گذشتگان بکند و اگر هم تولیدی داشته باشد صرفاً تکرار و مشابه سازی نباشد، بلکه باید با حمایت از نیروهای مستعد و خلاق راه ارائه‌ی افکار نو و مبتکرانه را باز کند. (۱)

ابزارهای نو

به نظر من، با این کارها، امروز باید در حوزه‌های علمیه، در یک سال به قدر صد سال گذشته، تحقیق گسترش پیدا کند. واقعاً این طور است. بنده که نگاه می‌کنم، می‌بینم یک بار ما یک روایت را خواستیم پیدا کنیم، آن قدر گشتیم؛ آخر هم پیدا نکردیم و از اصل کار منصرف شدیم. حالا همین طور هر چه دلتان می‌خواهد، جلو شما می‌آید. مثل اینکه بگویند: «فلان کس، هر چه بگویی، فوراً حاضر می‌کند!» لذا، محققین واقعاً عذر ندارند. امروز جوانان اهل تحقیق، اگر تحقیق نکنند، عذر ندارند. روزی هم ممکن است برسد که یکی از اینها را مثلاً وصل کنند به سر شما؛ مثل این داستانهای علمی - تخیلی! بعید نیست که وسیله‌ی کوچکی درست کنند مثل یک سمعک که در گوشتان بگذارید و تمام این مطالب در مغزتان منعکس شود. این طوری، خواهد شد. تا اراده کنید و تُکمه‌ای را فشار دهید، فوراً آن حدیث در ذهنتان بیاید. در حال سخنرانی، شروع کنید به خواندن حدیث.

این طوری خواهد شد. علم این است. غُصه اینجاست که امروز هم که این مسایل هست، باز بعضی افراد از همان روش‌های قدیمی دل نمی‌کنند. (۲)

ص: ۱۹

۱- سخنرانی در دیدار با علما و مدرسان حوزه‌ی علمیه‌ی قم، ۳۰/۱۱/۱۳۷۰.

۲- در دیدار اعضای مرکز تحقیقات رایانه‌ی علوم اسلامی، ۰۲/۱۰/۱۳۷۲.

ابزارهای نوین

بنده رایانه دارم، رایانه استفاده می‌کنم؛ مهجورترین روایات را در ظرف چند دقیقه پیدا می‌کنم. خیلی از روایات است که طبق این نرم افزار نه چندان کاملی که در قم تهیه شده - این نرم افزارها، به نظر من نرم افزارهای ابتدایی است؛ یعنی آن چنان که باید و شاید، پخته و کامل نیست - با زدن چند تکه، روی کاغذ نوشته می‌شود و با آدرس در اختیار انسان قرار می‌گیرد. اگر انسان بخواهد، می‌تواند احتیاطاً مراجعه هم بکند. چرا باید از این استفاده نشود. (۱)

ارزش گذاری پولی

الآن کسانی هستند که واقعاً با فقر و با زندگی متوسط و با برآورده نشدن هوس هایی که هر انسانی به طور معمولی دارد، می‌سازند و خوشنودند؛ چون احساس می‌کنند علم دارند. می‌گویند من عالمم؛ این آدم که پولدار است، چه ارزشی دارد؟ اصلاً در دلش ارزشی برای آدم

پولدار قایل نیست. معتقد است که ارزش واقعی پیش اوست؛ و آن علم اوست؛ آن تحقیق اوست. به نظر من باید چنین روحیه ای را ما در دانشگاه ها ترویج کنیم. این هم بیشتر به عهده ی شماهاست که جوان دنبال تحقیق باشد و اقلأ در کوتاه مدت به دنبال تبدیلیش به اسکناس نباشد. این طور نباشد که ما هر کاری می‌کنیم، به فکر این باشیم که ارزش ریالی اش چقدر است. اگر این شد، آن وقت پایه ی تحقیق سُست می‌شود؛ پیشرفت حاصل نمی‌شود؛ درس نمی‌خوانند. (۲)

اساس پیشرفت

من به همه ی جوانان و همه ی کسانی که در راه علم حرکت می‌کنند، موکداً توصیه می‌کنم که رشته ی علم و تحقیق و نوآوری در دانش و زنده کردن روح ابتکار و خلاقیت و آفرینش درونی و حقیقی خود را رها نکنند. فعالیت و ابتکار و نوآوری و خلاقیت، اساس پیشرفت انسان و زندگی انسانی است. دست نشانده های دستگاه های قدرت در گذشته در کشور ما و امروز در بسیاری از کشورهای وابسته ی این منطقه، سعی می‌کنند تقلید را جایگزین فعالیت و ابتکار کنند. دولتمردان، مسئولان کشور، مدیران عالی رتبه و اقشار مختلف در هر بخشی از بخش ها، در صورتی که کار را با جدیت دنبال کنند و ابتکار و نوآوری در آن به کار بزنند و دانش را در آن به کار بگیرند، رحمت خدا شامل حال آنها خواهد شد. (۳)

اصل در حوزه علمیه

ص: ۲۰

۱- در دیدار اعضای شورای عالی حوزه علمیه قم، ۲۹/۰۶/۱۳۷۶.

۲- در دیدار مسئولان و اساتید دانشگاه صنعتی شریف، ۲۶/۰۷/۱۳۷۹.

۳- در دیدار کارکنان مجتمع سرچشمه، ۱۸/۰۲/۱۳۸۴.

عنصر تحقیق و پژوهش در همه جا به صورت یک اصل در مجموعه کارها و فعالیت‌های حوزه باید مورد توجه قرار گیرد. (۱)

اطلاع دقیق از فرهنگ جهانی

نظام تحقیقاتی و پژوهشی حوزه، نباید خود را از جهان منقطع کند و تنها به پرسش‌های درونی خود پاسخ بگوید و صرفاً برای خود حدیث نفس کند، بلکه باید با افکار و فرهنگ‌های جهانی، با واقع بینی برخورد کند، دیدگاه‌ها و ایده‌های درست را گزینش و نکات نامطلوب آنان را نقد و سستی آن‌ها را بر ملا سازد.

امروز، شما باید بدانید و در جریان باشید که مثلاً در مقوله‌ی جامعه‌شناسی، در دنیا چه نظرات و چه ایده‌هایی هست و چه فکرهایی می‌جوشد، گاهی در این فکرها، عناصر مطلوبی هست، آن را جذب کنید. عناصر نامطلوبی هم هست، قبل از آنکه بیاید، دفاع مناسبش را آماده کنید. (۲)

اعتماد به نفس

نوآوری و ابتکار، شجاعت علمی، اعتماد به نفس شخصی، ملی، کار متراکم و انبوه، علاج کار پیشرفت علمی ماست. (۳)

اگر نباشد...

مجموعه کارهای پژوهشی حوزه باید بتواند یک جمع کامل و یک منظومه کامل را به وجود بیاورد تا همه نیازهایی را که حوزه متصدی و مهتم به آن است، پوشش بدهد. (۴)

... بدون تحقیق، بدون نوآوری، بدون ژرف‌یابی، در هیچ مقوله‌ای انسان نمی‌تواند به هدف‌های والا دست پیدا کند. اگر این نوآوری؛ یعنی این ژرف‌یابی، تحقیق و پژوهش اگر نباشد، نتیجه همان یک جا ایستادن و در جا زدن با دنیای پیرامون خود به تدریج هی بیگانه‌تر شدن، نتیجه این خواهد شد. (۵)

انگیزه‌ی موفقیت

شهید مطهری از کسانی بود که کار کردن و درس گفتنش فقط به خاطر یک وظیفه‌ی مقدس بود؛ آن هم بی آنکه کسی وادارش کند یا از وی بخواهد. البته بیشتر محققین دنیا این گونه اند. همه‌ی پیشرفت‌های علمی دنیا نیز این

ص: ۲۱

۱- نشریه حکومت اسلامی، سال پنجم، شماره ۱، صفحه ۷.

۲- سخنرانی در جمع طلاب دینی، در مدرسه فیضیه، ۰۱/۱۲/۱۳۷۰.

۳- بیانات در دیدار استادان و اعضای هیئت علمی دانشگاه‌ها، ۱۳/۰۷/۱۳۸۵.

۴- بیانات در اجتماع محققان حوزه، هنگام بازدید از نمایشگاه تخصصی مراکز پژوهشی حوزه قم، ۱۵/۰۷/۱۳۷۹.

۵- بیانات در دیدار جمعی از اساتید دانشگاه های سراسر کشور، ۰۸/۰۸/۱۳۸۲.

گونه پیش آمده است که کسانی که از روی عشق یا ایمان یا هر دو، کار کرده اند. یا باید عشق به کار باشد یا ایمان به ثواب الهی، یا هر دو با هم. و شما می توانید هر دو را با هم داشته باشید. (۱)

ایمان

یک نقطه ی دیگر در کشور ما وجود دارد که می تواند یک وسیله ی مثبت به حساب آید و آن «دینداری» است. در دهه های اخیر - به خصوص از قرن نوزدهم میلادی به این طرف - سعی کردند چنین وانمود کنند که دینداری، عایق و مانع علم و پیشرفت علمی است؛ اما درست به عکس است. پیشرفت علمی، احتیاج به نوعی ایمان دارد. آدم لآبالی و بی بند و بار و هرزه و کسی که دنبال بازده نقد و بازده شخصی است، معمولاً دنبال تحقیقات دشوار علمی نمی ورد. اگر ایمان بتواند بر دل انسان حکومت کند، این کمک خواهد کرد که انسان دنبال کار دشوار تحقیق علمی برود؛ چون کار تحقیق علمی ضمن اینکه شیرین است، دشوار است و محرومیت و مشکلات دارد. می بینید که یک سوداگر بازاری، دلال چقدر درآمد پیدا می کند؛ اما یک عالم این طور نیست.. ممکن است عالم اوقاتش تلخ باشد که مثلاً امکانات زندگی ندارد؛ اما در دل حاضر نیست به هیچ قیمتی این وضع خودش را با آن وضع سوداگر عوض بکند. اصلاً امکان ندارد که بگویند شما علمت را بده، پول او را بگیر. حاضر نیست این کار را بکند؛ یعنی قدر علم را عالم می داند. پس، دنبال علم رفتن زحمت دارد؛ گاهی محرومیت دارد؛ گاهی مشکلات دارد. اگر ایمانی در دل انسان حاکم باشد، کمک خواهد کرد که انسان بتواند این راه دشوار را طی کند. (۲)

آزاد اندیش

شأن تحقیق عملی، آزادی عقلائی است و باید تکیه بر میراث عظیم فکری - فرهنگی اسلامی و ایرانی، برای ارتقای علوم انسانی و علوم پایه، برنامه ریزی و سرمایه گذاری کرد. (۳)

آینده نگری نیازها

نظام پژوهشی حوزه، باید نیازهای درونی خود، جامعه و جهان را بشناسد و مطابق با آن ها برنامه ریزی کند. روند تحقیقات حوزه، باید به گونه ای باشد که علاوه بر شناخت نیازهای موجود، با آینده نگری نیازها و شرایط ده ها سال بعد را هم پیش بینی و راه علاج آن را بیابد.

امروز، ما برای آینده و جامعه، به مطالب دیگری نیاز داریم که در قرآن و حدیث هست ... امروز، اگر ما ... خود را برای پنج یا ده سال دیگر آماده نکنیم، با مشکلات مواجه خواهیم شد. (۴)

ص: ۲۲

۱- در دیدار کارگران و معلمان، در روز کارگر و هفته ی معلم، ۱۳۷۳/۰۲/۱۳.

۲- در دیدار نخبگان علمی سراسر کشور، ۱۳۷۸/۰۷/۱۹.

۳- بیانات در دیدار مسئولان، استادان و دانشجویان دانشگاه امام جعفر صادق علیه السلام، ۱۳۸۴/۱۰/۲۹.

۴- سخنرانی در دیدار با علما و روحانیون غرب تهران، ۱۶/۱۲/۱۳۶۱.

با تمام توان

بارها گفته‌ایم و صد بار دیگر هم خواهیم گفت؛ اگر دانشجو، استاد، مدیر، مسئول و وزیر از ما توصیه‌ای بخواهند، توصیه‌های ما همین خواهد بود که: با علم و تحقیق و کاوش، این آقیانوس عظیمی که خدای متعال در برابر انسان قرار داده است و قدرت ژرف کاوی در این آقیانوس را هم به انسان داده، هر چه می‌توانید پیش بروید و عمق‌یابی کنید. (۱)

با پول موازنه نشود

انصافاً کار علمی و میدان علم، میدان جهاد است و سنگر بزرگی است. این راه، هم به اساتید باید سفارش بفرمایید، هم به محققین، که کار تحقیقی را با پول مقایسه و موازنه نکنند، تا بلکه ان شاء الله کشور و این مردم عزیز ما و این استعدادهایی که وجود دارند، بتوانند به جایگاه حقیقی خود برسند. ان شاء الله بتوانیم در این دوران در میدان علم، حرکت حقیقی‌ای انجام دهیم. (۲)

با خرج مالی کم

مردم نمی‌دانند در حوزه‌های علمی، چقدر تلاش علمی نفیس و با ارزش می‌شود؛ نمی‌دانند در حوزه‌ی علمی، در چه رشته‌های مهمی، چه کارهای بسیار ارزشمندی، با چه بهای ارزانی - از لحاظ مادی و مالی - انجام می‌گیرد. بسیاری از کارها هست که در حوزه با یک مبلغ مادی کم و با یک خرج مختصر انجام می‌گیرد؛ در حالی که همین کار اگر بخواهد در دستگاه‌های معمولی اداره‌ها، دانشگاه‌ها، وزارتخانه‌ها و جاهای مختلف انجام گیرد، شاید پنج برابر، ده برابر آن خرج بر می‌دارد. طبیعت حوزه، طبیعت قناعت است؛ طبیعت بی‌اهتمامی به ظواهر خرج تراش بیهوده و بی‌فایده است. اغلب اینها را مردم نمی‌دانند.

چقدر طلاب عزیز النفس و منبع الطبع در حوزه‌ها کار می‌کنند، درس می‌خوانند، تحقیق می‌کنند، به مطالعه می‌پردازند. همان‌گونه که محققین و دانشمندان بزرگ دنیا در یک گوشه‌ی خلوت، در یک اتاق تاریک می‌نشستند و با چه زحماتی یک چیز جدید خلق می‌کردند؛ اینها نیز همان‌طور با همان شرایط سخت زندگی، افکار نو عرفانی و فلسفی و فقهی و اصولی و رجالی و حدیثی و تفسیری و غیره را خلق می‌کنند و به وجود می‌آورند. بدون کولر، بدون تشکیلات، بدون منشی، بدون تلفن و بدون چه و چه این کارها را می‌کنند. (۳)

باور عمومی

ص: ۲۳

۱- بیانات در دیدار استادان و اعضای هیئت علمی دانشگاه‌ها، ۱۳/۰۷/۱۳۸۵.

۲- در دیدار مسئولین وزارت فرهنگ و آموزش عالی، ۱۹/۰۸/۱۳۷۱.

۳- در روز اول درس خارج فقه، ۲۱/۰۶/۱۳۷۲.

اولین مسئله‌ی ما همان چیزی است که بارها تکرار کرده‌ام. آن نکته این است که ما باید علم و پژوهش را به عنوان یک باور عمومی در آوریم، تا یک همت همگانی بر این کار گماشته شود؛ یعنی حقیقتاً مسئله‌ی کل نظام شود، نه یک بخش از نظام، دون بخش دیگری. (۱)

بچه‌های مؤمن

سعی کنید در همین مراکز تحقیق و امثال آن، بچه‌های مسلمان خوب وارد بشوند. باید کوشش بشود که برادران خوب، بچه‌های مؤمن، کسانی که حقیقتاً انقلاب را از بُن دندان پذیرفته‌اند، در آن مراکزی که فردا کار با آنها خواهد بود، بروند و طوری نشود که حالا که راه باز است و همه می‌توانند بیایند، خدای نکرده از این قِبل نظام و اسلام و مسلمین صدمه‌ای ببینند. این جنبه‌های معنوی را خیلی باید رعایت بکنند. (۲)

بدون اخلاق

شما باید علم را دوست بدارید، ارزش بدانید، آن را برای خدا و با نیت خالص دنبال کنید. ضمناً عزیزان من! باید به تهذیب نفس پردازید و بنیان‌های اخلاقی را در خودتان تقویت کنید. برای یک کشور، عالم و محقق و پژوهشگر و نابغه، ثروت خیلی بزرگی است؛ اما به شرط اینکه در او بنیان‌های اخلاقی استوار باشد؛ وجدان اخلاقی زنده باشد، و الا آن علم به درد نمی‌خورد. (۳)

بلند نظر، واقع‌بین و شجاع، صریح و با سعه‌ی صدر

نویسنده‌ی مطلب، باید بلند نظری همراه با عمق و شجاعت کامل در بیان مطلب داشته باشد، یعنی هیچ‌گونه رو درباستی از دانشجو و غیر دانشجو نداشته باشد. به عبارت دیگر، وقتی من این مطلب را می‌نویسم، اگر در این مطلب، چیزی هست که آن خواننده به دلیلی، به آن برخورد، یا پیش داوری او را به هم خواهد زد، آن نباید مثل شرط متأخر در نوشته‌ی من اثر کند ... من باید نوشته را واقعی و شجاعانه بنویسم. (۴)

مواضع شجاعانه، در دنیا هم به درد آدم می‌خورد. ما کسانی را در دوران این ده سال گذشته دیدیم که مواضع غیر شجاعانه گرفتند؛ برای این که فلان قشر بدش نیاید، برای اینکه فلان قشر این توقع را دارد، یا از من این توقع را دارد. آنها، طور خاصی حرف می‌زدند این، به ضررشان تمام شد ... با بلند نظری و سعه‌ی صدر باید حرفش را بزنند؛ اما در همان سعه‌ی صدر، شجاعت، صراحت و ایستادگی در مواضع را در نظر داشته باشد. (۵)

ص: ۲۴

۱- در دیدار اعضای کمیسیون آموزش، تحقیقات و فناوری مجلس شورای اسلامی، ۲۷/۰۴/۱۳۸۰.

۲- در دیدار وزیر و مسئولان وزارت فرهنگ و آموزش عالی و چند تن از رؤسای دانشگاه‌های کسور، ۰۴/۱۰/۱۳۶۹.

۳- در جلسه‌ی پرسش و پاسخ دانشگاه تهران، ۲۲/۰۲/۱۳۷۷.

۴- رهنمودها در دیدار با نویسندگان مجله حوزه، ۱۳/۱۱/۱۳۷۰.

۵- همان.

طالب علم، یک پارسایی طبیعی لازم دارد. هر چه که طالب علم به پارسایی نزدیکتر باشد، تجانس و تسامخ بیشتری با علم پیدا می‌کند و علم را بیشتر می‌پسندد، بیشتر جذب می‌کند، بیشتر قدر و مغتنم می‌شمارد. این آن اخلاق علمی و تحقیقی است که در کشور ما باید به وجود بیاید. (۱)

باید روح تحقیق پارسایانه بی‌عوض را تزریق کنیم، تا برای تحقیق دنبال پاداش نباشند، چون اصلاً تحقیق پاداش واقعی ندارد. (۲)

پاسخگویی به نیازهای روز جامعه

عمق بخشیدن به تحقیقات علمی و پاسخگویی به پرسش‌های روز جامعه مهم‌ترین نیاز در عرصه معارف دینی است. در زمینه معارف دینی ضمن بازشناسی این معارف، باید به شبهات و پرسش‌های مختلف پاسخگویی شود و تحقیقات علمی در این خصوص نیز متناسب با نیازهای جامعه باشد. (۳)

پشتیبانی مالی و عنوانی

بهرتر و بلکه متعین این است که هر چه می‌توانیم، تولید داخلی را زیاد کنیم. البته این کار زحمت دارد و تلاش می‌طلبد و - همان طور که اشاره کردند- منابع تحقیق هم لازم دارد. امروز خوشبختانه منابع تحقیق، دشوار نیست. امروز به وسیله‌ی رایانه و اینترنت و ارتباط با مراکز علمی دنیا، راحت منابع در اختیار محقق قرار می‌گیرد؛ محقق که دنبال کار باشد. البته باید پشتیبانی‌های مالی هم بشود، در این شکی نیست.

به اعتقاد من بالا-تر از پشتیبانی مالی، پشتیبانی اعتباری و عنوانی است؛ یعنی این عنوان، معتبر دانسته شود. کسانی که در رأس کارهای فرهنگی کلان قرار می‌گیرند، به نظر ما باید اعتبار داشته باشند؛ مثلاً فرهنگستان باید اعتبار داشته باشد؛ دانشنامه نگاران باید اعتبار عمومی و ملی داشته باشند؛ همان طور که در دنیا این طور است. فلان کس عضو فرهنگستان است - این یک عضو ماندگار است - حتی پدرش هم که مثلاً عضو فرهنگستان فرانسه بوده، ذکر می‌کنند که پدرش عضو فرهنگستان بوده؛ یعنی مایه‌ی اعتبار خانوادگی است؛ این واقعاً یک ارزش است. کسانی که در این زمینه‌ها کار می‌کنند، اینها را باید به صورت یک ارزش معرفی کنند. (۴)

پشتوانه‌ی آموزش

ص: ۲۵

۱- سخنرانی در دیدار گروهی از اساتید دانشگاه، ۱۳۷۲/۱۰/۰۱.

۲- سخنرانی در دیدار با وزیر و مسئولان وزارت فرهنگ و آموزش عالی، ۱۳۶۹/۱۰/۰۴.

۳- دیدار مسئولین و اعضای هیئت علمی پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی، ۱۳۸۳/۰۶/۱۷.

۴- در دیدار اعضای شورای علمی و هیأت امنای بنیاد دائره المعارف بزرگ اسلامی، ۲۵/۰۳/۱۳۸۳.

آموزش بدون تحقیق، مثل آب کشیدن از چاهی است که نمی جوشد. تحقیق مثل جوشش یک چاه یا یک چشمه است. باید روح تحقیق زنده شود. ما می توانیم محققان و مغزهای برجسته ی ما بحمدالله کم نیستند و می توانند کار کنند؛ در همه ی رشته ها هم دارند کار می کنند. باید پشتوانه ی آموزش ما تحقیق باشد؛ کما اینکه در خود آموزش هم باید تحقیق نقش داشته باشد. ان شاء الله موفق باشید. (۱)

پنج مأموریت و مسئولیت

البته امروز کارهایی انجام گرفته است، امتحان‌های نوبه یی هست، امتحان‌های خوب هست، مدارس تخصصی هست، کلاس... های رشته های تخصصی اخیراً به وجود آمده و مقررات و ضوابطی گذاشته شده است؛ لیکن بایستی این ها به حد یک نظام درسی کامل، یا یک نظام کاری کامل، شامل درس و تحقیق و پژوهش و همان پنج مأموریت و مسئولیتی که پارسال عرض کردم حوزه ها دارند، برسد.

رئوس مطالب آن پنج مأموریت و مسئولیت، عبارت است از: احراز مسند افتا و تربیت انسان‌های صالح برای افتا، تربیت مدرّس، انجام تحقیقات برای پیشرفت‌های علمی، مسأله ی قضا در جامعه و مسأله ی تبلیغ. این پنج مأموریت، کاری است که دم دست است. البته حوزه کارهای دیگر هم دارد و خیلی از کارهای مهم را می تواند و باید انجام بدهد؛ ولی این پنج مأموریت، دم دستی و حتمی است. بنابراین، نظام درسی فراگیر، چیز لازمی است و یکی از کارهایی است که بایستی در حوزه انجام بشود. (۲)

تقویت روحیه

یک مسأله، مسأله ی تقویت روحیه ی پژوهش و جویندگی در دانشجوست... من می خواهم عرض بکنم در همین زمینه ی تحول نظام آموزشی، از جمله ی کارهایی که باید انجام بگیرد، این است که جوری نظام آموزشی باید طراحی بشود که جوان ما به تحقیق، طلبکاری در تعمیق علم و دانش علاقه مند بشود. حفظ محوری غلط است.

ما هنوز در دانشگاه هایمان متأسفانه - می بینید انسان، من گاهی با بعضی از جوان هایی که با ما مرتبند، برخورد می کنیم- می بینیم که معلم چند صد صفحه کتاب را برای یک واحد درسی داده که این دانشجو بخواند. چرا؟ حفظ کردن حرف‌ها و گفته ها و نوشته هایی که معلوم نیست همه اش چقدر فایده داشته باشد و درگیر کردن ذهن جوان به چیزی که غیر لازم است.

باید فکر کرد؛ باید افراد برگزیده و شاخص بنشینند نظامی را طراحی کنند که جوان ما میل به پژوهش، تعمق و تحقیق پیدا کند؛ با این استعدادی که جوان های ما دارند. انصافاً استعداد جوان های ما، استعداد برجسته ای است. استعداد متوسط کشور، استعداد بسیار بالایی است. (۳)

ص: ۲۶

۲- سخنرانی در دیدار با مجمع نمایندگان طلاب و فضلاء حوزه ی علمیه ی قم، سال ۱۳۶۹.

۳- در دیدار جمعی از برجستگان و نخبگان علمی و اساتید دانشگاه ها، ۱۳۸۷/۰۷/۰۳.

تکرار و موازی کاری

نکته دومی که به ذهن می رسد، این است که در این کارها اولاً کارهای تکراری هست. ما چند تا کار اطلاع رسانی رایانه ای در اینجا مشاهده کردیم؛ پیدا بود کسانی که اینها را اداره می کنند، افراد کاملاً مسلط و به کار خودشان هم علاقه مندند؛ اما این کارها بعضاً در بخش عمده ی خودشان، با آن کار دیگر سهیم بودند؛ یعنی یک کار موازی و مکرری انجام می گیرد. کار موازی، کفر نیست! اما از دست دادن سرمایه است. بنابراین، این یک نکته که انسان کارهای موازی مشاهده می کند. حالا بعضی کارها موازی بود و تکراری بودنش واضح است- همان طور که ما عرض کردیم و مثالش را گفتیم- بعضی کارها صورتاً با هم تفاوت دارند، اما باطن کار یکی است. آدم می بیند که این کار عین همان کاری است که در آن غرفه ی دیگر انجام می گیرد. با این همه نیازی که ما به تحقیق داریم، شاید این گونه مکرر کاری ها اسراف به حساب آید. (۱)

تکمیل کننده ی یک زنجیره

نظام اعطای امتیازات علمی و آیین نامه هایی که در این زمینه هست، باید تطبیق کند با همین مطلب که کدام تحقیق منطبق است با نیاز کشور، و کدام تحقیق، تکمیل کننده ی یک زنجیره ی تحقیق و پژوهش است. ما گاهی در زمینه هایی یک زنجیره ای داریم؛ حلقه های وسط این زنجیره مفقود است. تأمین این حلقه ها خیلی اهمیت خواهد داشت. پس هدف دار کردن تحقیق علمی با توجه به نیازهای کشور و نیازهای صنعت و بقیه ی بخش های حیاتی کشور است. (۲)

جامعیت

اگر مجموعه های تحقیقی بخواهند تحقیق کنند، باید بروند تا گاو ماهی آن تحقیق کنند. اگر به صورت علمی قرائنی بر صحت این برداشت وجود دارد، آنها را یادداشت می کنند؛ اگر قرائنی خلاف آن وجود دارد، آنها را هم یادداشت می کنند، بالاخره جمع بندی می کنند و موضوع را تشخیص می دهند. (۳)

جهت دهی

فرض کنیم ما امروز می گوئیم تولید علم، که اگر یک مجموعه ی تحقیقاتی مشغول کار علمی شوند و ندانند امروز دنیا در چه مرتبه و مرحله ای از علم قرار دارد و ما در کجای قافله ی علم هستیم، حتماً سرگرم مسایلی از علم می شوند که نیاز این لحظه ی زمانی ما نیست. این یک مثال بود؛ در همه ی مسایل همین طور است. (۴)

ص: ۲۷

۱- به هنگام بازدید از نمایشگاه تخصصی طلاب در قم، ۱۵/۰۷/۱۳۷۹.

۲- بیانات در دیدار استادان و اعضای هیئت علمی دانشگاه ها، ۱۳/۰۷/۱۳۸۵.

۳- در دیدار اعضای مؤسسه امام هادی علیه السلام، ۲۵/۰۱/۱۳۸۰.

۴- در دیدار اساتید و دانشجویان بسیجی، ۱۸/۰۳/۱۳۸۲.

البته این نکته را هم ناگفته نگذارم: من خواهش می‌کنم، به خصوص برادرانی که در زمینه‌ی مسایل فکری تحقیق می‌کنند، نگذارند خط هدایت دینی گم شود. ما دیدیم کسانی را که کتاب دینی نوشتند؛ حالا اگر هدفشان هم با نوشتن کتاب دینی، گمراه کردن نبود، نتیجه گمراه کردن مردم بود! نگذارید این گونه شود. بعضی از کارهایی که به نام دین، با هدف دین و برای دین می‌خواهد انجام بگیرد، نتیجه اش این است که مردم را از دین دور کند! سعی کنید خدای نکرده در هیچ بخشی از بخش‌های پژوهش، چنین ضایعه‌ای، بلکه فاجعه‌ای به وجود نیاید، که آن وقت دیگر وزر و وبال آن تمام شدنی نخواهد بود. (۱)

حفظ و بهره برداری

فضای عمومی کشور بایستی فضای ترویج، تولید، گسترش و تحقیق علم و پرورش عالم و محقق باشد. وقتی فضای عمومی این طور شد، معنایش این نیست که لزوماً در همه‌ی خانه‌ها یا در هر نقطه‌ای از جامعه بایستی علم به وجود آید؛ نه، بلکه لازم است در نقطه‌ی مناسب خودش به وجود آید. فضا، فضای علمی خواهد بود؛ فضای تحقیقی خواهد بود؛ منتها بدیهی است که وقتی فضای علمی در کشور به وجود آید، این علم و تحقیق در نقطه‌ی مناسب و متناسب رشد خواهد کرد؛ مثلاً در دانشگاه‌ها، پژوهش‌گاه‌ها و از این قبیل مراکز. (۲)

خلأهای تحقیقی

ثانیاً: دیروز هم ما اشاره کردیم - مجموعه‌ی کارهای پژوهشی حوزه باید بتواند یک جمع کامل و یک منظومه‌ی کامل را به وجود آورد، تا همه‌ی نیازهایی را که حوزه متصدی و مهتم به آن است، پوشش دهد. این را انسان در اینجا احساس نمی‌کند. در مجموعه، این احساس نمی‌شود که همه‌ی خلأها پوشش داده می‌شود. می‌دانید که هر رادار مرزی یک شعاعی دارد. یک پوشش راداری را به وجود می‌آورد. رادارها را با فاصله‌هایی می‌پیچند که در مجموع، نقطه‌ی خلأ وجود نداشته باشد؛ یعنی همدیگر را پُر می‌کنند و از هیچ طرف هواپیمای دشمن و نفوذی دشمن نمی‌تواند فضای کشور را بشکند و وارد شود. باید این طوری باشید. این رادارهای شما یا این پایگاه‌ها و مراکز تحقیقی‌ای که هدفش دفاع از دین - یا اگر نخواهیم همه‌اش صورت دفاعی بگیریم - کمر بستگی برای ترویج دین و نشر معارف اسلامی است، باید به گونه‌ای تنظیم و کنار هم پیچیده شود که در مجموع از همه طرف این مقصود حاصل شود. این البته الآن محسوس نیست. چگونه ممکن است این را به وجود آورد؟

من به نظرم این طوری می‌رسد که اگر همه قبول کنند، مدیریت حوزه، مسئولیتی در این زمینه داشته باشد و یک بخش از کار خودش را همین قرار دهد که ببیند کجا خلأ تحقیقی وجود دارد؛ متقاضی را هدایت کند به آنجا؛ کسی را

که می خواهد یک مجموعه ی تحقیقی به وجود آورد، این را هدایت کند به این نقطه و بگوید ما اینجا را کم داریم؛ یا حیثاً
گر بخشی از کارها تکراری است، آن تکراری کنندگان را هدایت کند به این نقطه ی خلأ و بگوید ما اینجا را خالی داریم،
شما بیاید این کار را به دست بگیرید. کاری کنند که در مجموع یک پوشش همه جانبه ای به وجود آید. البته همان گونه که
اول عرض کردم، ما صدها نقطه امکان و استعداد تحقیق داریم که از لحاظ نیروی انسانی و نیروی فکری، هیچ دچار مشکل
نخواهیم بود؛ اما نگرانی است که اینها معوق و معطل مانده باشد؛ ولی اگر مدیریت وارد این میدان شود، این دغدغه بر
طرف خواهد شد. (۱)

دلگرمی

دلگرمی محقق، پژوهشگر و اهل علم، اساس کار است. (۲)

دوباره کاری های مضر

در کار تحقیقات - هر نوع تحقیقاتی- ما همواره دچار دوباره کاری های مضر و صرف کننده ی پول و نیروی انسانی بوده
ایم. (۳)

رای مدیریت

این مرکزیت در همه ی شئون حوزه باید بتواند حرف بزند و رای داشته باشد. از جمله در همین قضیه ی تحقیق، باید رای
داشته باشد، تا این کار تحقیق از پراکنده کاری خلاص شود. کسانی هم که کارهای تحقیقی می کنند، وابسته به هر بخش،
هر گوشه و هر رُبعی از مناطق روحانی که هستند- علمای بزرگ و شخصیت های برجسته و مراجع تقلید و دیگران، از هر جا
که هستند، فرق نمی کند؛ این یک امر مشترک بین اینهاست- بایستی این را بپذیرند؛ یعنی همه قبول کنند که این مرکزیت -
مدیریت- این وظیفه را به عهده بگیرد؛ یعنی هدایت جهت تحقیقات، یک کار ستادی قوی، برای اینکه بتواند مراکز پژوهشی
قم را در جای خودشان قرار دهد و خلأها را پر کند و اینها را مکمل همدیگر از آب در آورد. این کار لازم است. (۴)

روح پارسایانه ی بی عوض

آن رژیم منحوسِ نکبتِ واقعاً پلید، معنویت، مادیت، عزت، استعداد و همه چیز را از این مردم گرفت. حالا شما می خواهید بر
ویرانه های آن ها بنا کنید؛ زحمت دارد و خیلی باید تلاش کنید. باید روح تحقیق پارسایانه ی بی عوض را

ص: ۲۹

۱- به هنگام بازدید از نمایشگاه تخصصی طلاب در قم، ۱۵/۰۷/۱۳۷۹.

۲- بیانات در دیدار رؤسای دانشگاه ها، مؤسسات آموزش عالی و مراکز تحقیقاتی، ۲۲/۰۱/۱۳۸۶.

۳- سخنرانی در دیدار با مسئولان تحقیقاتی و علمی وزارت فرهنگ و آموزش عالی، ۲۱/۰۳/۱۳۶۲.

۴- به هنگام بازدید از نمایشگاه تخصصی طلاب در قم، ۱۵/۰۷/۱۳۷۹.

تزریق کنیم، تا برای تحقیق، دنبال پاداش نباشند؛ چون اصلاً تحقیق، پاداش واقعی ندارد. مثلاً اگر آدم بخواهد به پاس‌تور، به خاطر کشف میکرب پول بدهد، به نظر‌تان چقدر باید بدهد؟ آیا اصلاً می‌شود برای او پولی معین کرد؟ آیا قابل مقایسه است؟ بنابراین، امثال پاس‌تور هم هیچ وقت برای پول تحقیق نکردند. اگر برای پول تحقیق می‌کردند، حقیقتاً به اینجا نمی‌رسیدند. اروپایی‌ها این حسن را داشتند؛ کما اینکه دانشمندان قدیمی ما هم همین طور بودند. شما ببینید، امثال محمد بن زکریای رازی آن عالم آن چنانی در فقر و تنگ دستی می‌میرند؛ ولی ماها تا یک کار می‌کنیم، فوراً می‌گوییم پولش چقدر شد؟! معلوم است که به جایی نمی‌رسد! (۱)

زبان مناسب

همه‌ی ما باید "لا ریب فیه" باشیم. عقاید ما باید "لا ریب فیه" باشد و آن را قرص و محکم و استوار و با زبان مناسب بیان کنیم.

یک روز مرحوم مجلسی (رضوان الله تعالی علیه) در کتاب «حق‌الیقین» و «حیوة القلوب» و امثال این‌ها، اخلاق و عقاید دینی را با همان زبان خودش می‌گفت و دنیایی را به تفکر اعتقاد شیعی نزدیک می‌کرد. شما خیال نکنید که این کتب مجلسی، بیهوده نوشته شده است. نه خیر، پایه‌های تشیع را- در آن زمانی که تشیع در کشور ما تازه بود- همین کتاب‌ها قرص کرده است ... اینها آمدند، این عقاید را در دل‌های مردم محکم کردند. آن روز، آن مطالب به درد می‌خورد. امروز، من و شما نمی‌توانیم "حق‌الیقین" و "حیوة القلوب" را تجویز کنیم؛ نگذارید در قفسه به عنوان تاریخ بماند. اگر هنر داریم، آن مضمون را با زبان امروز بنویسیم. (۲)

سازمان دهی و جمع‌گرا

کار ما دسته‌جمعی نیست، من یک وقت عرض کردم که از این جهت مانند جناب ابی‌ذر هستیم که «یَعِيشُ وَحَدَهُ وَ يَمُوتُ وَحَدَهُ» (تنها زندگی کرد و تنها رحلت کرد) همه کارمان تنهاست، از استاد تنها درس می‌گیریم و تنها مطالعه می‌کنیم. گرچه مباحثه مان دو نفری است اما تنهاست، یعنی اشتراک فکری نیست، یک روز زید می‌خواند عمرو شاگرد او می‌شود و گوش می‌کند فردا عمرو می‌خواند زید شاگرد او می‌شود و گوش می‌کند یعنی کار فردی است. (۳)

امروز هر دو نوع تحقیق، روش‌های نوینی دارد. استادانی می‌نشینند دانشجویانی را هدایت می‌کنند؛ کار گروهی انجام می‌گیرد و تحقیقی دسته‌جمعی عرضه می‌شود. تحقیق دسته‌جمعی، خاطر جمع‌تر از تحقیق فردی است؛ اختلافات کمتر می‌شود و پیشرفت‌ها بیشتر می‌گردد. این روش‌ها را باید در حوزه به کار بیندازیم. (۴)

کار دسته‌جمعی، اشتراک مساعی، ابزارهای مناسب را جمع کردن و آوردن این‌ها، کارهای جدید دنیاست. (۵)

ص: ۳۰

- ۲- سخنرانی در جمع مسئولین سازمان تبلیغات اسلامی، ۰۵/۱۲/۱۳۷۰.
- ۳- سخنرانی در جمع طلاب مدرسه فیضیه، ۰۱/۱۲/۱۳۷۰.
- ۴- رهنمودها در مورد نظام درسی حوزه، ۱۳۷۰.
- ۵- سخنرانی در جمع طلاب مدرسه فیضیه، ۰۱/۱۲/۱۳۷۰.

اگر فرضاً بخواهیم خود را به مدرسه‌ی فیضیه برسانیم تا کسی سوار می‌شویم. نمی‌شود گفت که این، علم جدید و تکنولوژی جدید است و به درد ما نمی‌خورد و باید پیاده برویم. مگر می‌شود چنین حرفی زد؟ طبیعی است که آدم باید سوار شود و از این وسیله استفاده کند، تا به درس برسد. از هر رشته و شاخه و جرقه‌ای از دانش جدید، باید همین‌طور استفاده کرد، یعنی بالای آن سوار شد و خود را به آنجایی رساند که انسان می‌خواهد. (۱)

اما این نمی‌شود که در دنیا کامپیوتر باشد؛ سرعت، از ساعت و دقیقه، به ثانیه رسیده باشد؛ برای ذره ذره‌های وقت و انرژی، حساب باز بشود؛ دانشگاه‌ها و مراکز پژوهشی عالم، برای دانشجویان و محققان و خرده محققان خودشان، امکانات تحقیق را فراهم کنند؛ اما ما با همان شیوه‌های قدیمی که یک روز بزرگان ما (قدس الله اسرارهم) عمل می‌کردند - چون دستشان خالی بود - عمل بکنیم. مگر چنین چیزی، ممکن و رواست؟ اصلاً جایز نیست. اینها چیزهایی است که باید تطوّر پیدا کند. (۲)

این حوزه بایستی دستگاه‌های تحقیق داشته باشد. اگر یک نفر بنشیند برای خودش تحقیق کند، البته چیز باارزشی است؛ اما کار این مجموعه‌ی عظیم این نیست. مرحوم آیت الله بروجردی سال‌ها در بروجرد بود و تک و تنها یک عالم تحقیق کرد؛ حالا اگر شما که یک عالم هستید، در قم بنشینید و در این مجموعه‌ی به این عظمت تحقیق کنید؛ که تازه این تحقیقات، مثلاً شطری از اшطار آن تحقیقات یک نفر که تنها نشسته و تحقیق کرده، نشود، این چه قیمتی دارد؟ امروز در یک مجموعه علمی، کار تحقیقات، ضابطه و قانون و روش‌های پیشرفته دارد؛ کامپیوتر هست؛ تحقیق دسته جمعی هست؛ تحقیق در چیزهای لازم هست؛ اما در حوزه، یکی در امری که لازم نیست، تحقیق می‌کند؛ دو نفر در امر واحدی تحقیق می‌کنند و تولید واحدی را به وجود می‌آورند! در باب تحقیق، سازماندهی و نظم لازم است. (۳)

عمل گرا و کارآمد

عمل گراتر شدن و کارآمدتر شدن پژوهش و تحقیق در کشور، چه از سوی استادان و برگزیدگان، و چه از سوی دانشجویانی که در دانشگاه‌ها پایان‌نامه‌هایی را می‌نویسند. در حین تحصیل یا در پایان تحصیل، از سوی دانشجو و استاد، ساعت‌های بسیار ذی‌قیمتی صرف تهیه‌ی یک پایان‌نامه یا یک پژوهش در دانشگاه می‌شود. آیا گزینش این عناوین، حساب شده و در جهت نیازهای کشور است. (۴)

عنصر معنویت دینی

«عنصر معنویت دینی را، نه معنویت فارغ از دین و جدای از دین - که اساساً معنویت نیست، توهم است - را یک عنصر اصلی در حرکت علمی و پژوهش علمی قرار بدهیم» (۵)

ص: ۳۱

۱- سخنرانی در بازدید از مرکز کامپیوتری علوم اسلامی، ۱۳۷۱/۱۰/۱۴.

۲- سخنرانی در جمع طلاب مدرسه فیضیه، ۱۳۷۰/۱۲/۰۱.

۳- بیانات در جمع علما و مدرسان و فضلالی حوزه‌ی علمیه‌ی قم، در خجسته سالروز میلاد حضرت مهدی (عجل الله تعالی

فرجه)، سال ۱۳۷۰.

۴- بیانات در دیدار اساتید دانشگاه ها، ۲۶/۰۹/۱۳۸۳.

۵- بیانات در دیدار جمعی از نخبگان علمی کشور، سال ۱۳۸۸.

فعال، مبتکر، نوآور و خلاق

من به همه‌ی جوانان و همه‌ی کسانی که در راه علم حرکت می‌کنند، مؤکداً توصیه می‌کنم که در رشته‌ی علم و تحقیق و نوآوری در دانش و زنده کردن روح ابتکار، خلاقیت، آفرینش درونی و حقیقی خود را رها نکنند. فعالیت، ابتکار، نوآوری و خلاقیت، اساس پیشرفت انسان و زندگی انسانی است. (۱)

کار خیلی مهم

البته این کار - نیاز لحظه را برآورده کردن - کار خیلی مهمی است. اولاً درک و استعداد و تیزبینی می‌خواهد، ثانیاً شجاعت و شهامت می‌خواهد، یعنی وقتی که دیگران کاری را نمی‌کنند، او انجام بدهد. (۲)

کاربردی

باید همه تحقیقاتمان را جهت بدهیم و نیازهایمان را بسنجیم، ببینیم چه چیزی لازم داریم و وارد شویم... (۳)

باید تحقیقات ما کاربردی باشد، یعنی تحقیق خشک خارج از زمینه عمل، راه دور و دراز پیمودن در زمان و فرصت کم است. (۴)

کسب رتبه علمی

محقق و پژوهشگر ما نباید برای کسب رتبه علمی به دنبال این باشد که مقاله‌ای را تهیه و تولید کند که برای کشور هیچ فایده‌ای ندارد و هیچ خلأیی از خلأهای پژوهشی کشور را پر نمی‌کند، بلکه آن کسی که آن را در مجله چاپ می‌کند، ممکن است برایش مفید باشد یا برای کس دیگری و جای دیگری مفید باشد؛ اما برای کشور مفید نیست. (۵)

کشودن آفاق جدید

محقق امروز، نباید به همان منطقه‌ای که مثلاً شیخ انصاری (رحمه الله) کار کرده است، اکتفا کند و در همان منطقه عمیق، به طرف عمق بیشتری برود؛ این کار کافی نیست.

محقق باید آفاق جدیدی کشف کند. این کار، در گذشته هم شده است؛ مثلاً شیخ انصاری حکومت را در نسبت بین دو دلیل کشف و ابداع کرده است، بعد دیگران آمدند و تعمیق کردند و آن را گستراندند و مورد مذاقه قرار دادند.

ص: ۳۲

۱- بیانات در دیدار کارکنان مجتمع مس سرچشمه، ۱۳۸۴/۰۲/۱۸.

۲- سخنرانی در جمع علما و روحانیون رفسنجان، ۱۳۶۱/۰۲/۰۷.

۳- نشریه حکومت اسلامی، سال پنجم، شماره ۱، صفحات ۱۳ و ۱۴.

۴- همان.

۵- بیانات در دیدار استادان و اعضای هیئت علمی دانشگاه ها، ۱۳/۰۷/۱۳۸۵.

گشودن آفاق و گستره‌های جدید در امر فقاقت لازم است. چه دلیلی دارد که بزرگان و فقها و محققان ما نتوانند این کار را بکنند.

حقیقتاً بعضی از بزرگان این زمان و نزدیک به زمان ما، از لحاظ قوت علمی و دقت نظر، از آن اسلاف کمتر نیستند، منتها باید این اراده در حوزه به حرکت در آید. باید این گستاخی و شجاعت پیدا بشود و حوزه آن را بپذیرد. البته این طور نباشد که هر کس هر صدایی را بلند کرد، حوزه آن را قبول کند. در عین حال، نباید حرف جدید در حوزه و در چارچوب‌های مورد قبول، مستنکر باشد. (۱)

محوریت منافع شخصی

واقعاً ما برای کار در زمینه‌ی فرهنگ عمومی، میدان بازی داریم. اگر ما بخواهیم توسعه‌ی اقتصادی را به معنای صحیح کلمه در جامعه راه بیندازیم، احتیاج به تلاش فرهنگی داریم. مادامی که حتی محقق و جستجوگر علمی ما، آن فرهنگ کار و وجدان کار و عشق به کار را، آن چنان که در یک فرهنگ سالم مطرح است - که مظهر عالی اش هم فرهنگ اسلامی است - نداشته باشد، وجود این محقق بی فایده خواهد بود. گیریم که ما محققان بزرگی تربیت کردیم و مثلاً آزمایشگاه‌های مهمی هم در اختیارشان گذاشتیم؛ این به یک کار شخصی تبدیل خواهد شد.

این محققان بزرگی که ما در دنیا می بینیم، اعم از آن کسانی که در قرن‌ها پیش، از میان خود ما برخاستند - مثل ابن سینا ها، خوارزمی ها، خیام ها و دیگران - و چه آن کسانی که در قرون اخیر، از بین اروپایی ها برخاستند - از قبیل همین دانشمندان بزرگ شیمی و طبیعی و فلکیات و غیره - وقتی به زندگی این ها نگاه می کنیم، می بینیم که حقیقتاً خودشان را در زندگی فراموش کردند و زندگی شخصی و راحتی و پول و نفع برای خودشان را اصلاً در درجه‌ی دوم قرار دادند؛ اقلماً محور قرار ندادند، اگر نگوییم فراموش کردند. بعضی شان واقعاً آن موارد را فراموش کردند و به نفع تحقیق و علم و کار و پیشرفت، در فقر و مسکنت زندگی می کردند؛ بعضی دیگر هم اقلماً به تحقیق و علم و کار و پیشرفت اهمیت دادند و زندگی شخصی را محور قرار ندادند، بلکه آن‌ها در حاشیه گذاشتند. (۲)

مرکز تخصص یابی

بلاشک مرکز این توجیهاات و تحقیقات علمی، حوزه‌های علمیه است. نه اینکه کسانی که خارج از حوزه‌های علمیه اند، حق ندارند درباره‌ی مسائل اسلامی فکر کنند؛ بحث حق نیست، بحث این است که برای این تحقیق، ابزار و وسایل لازم، در غیر حوزه‌های علمیه فراهم نیست. هر کسی حق دارد پرشک شود؛ اما برای پرشک شدن باید به دانشکده‌ی پزشکی رفت. نمی شود در جایی که استاد و علم و آزمایشگاه و معلم و آگاه به فن وجود ندارد، ما دنبال دانش برویم. جای فهم دین، جای تأمل در دین، جای غور علمی در مسایل دینی در حد تخصص، حوزه‌های علمیه

ص: ۳۳

۲- در دیدار اعضای شورای عالی انقلاب فرهنگی ۱۳۶۹/۰۹/۱۹.

است. البته ممکن است هر کسی در حد پایین تر از تخصص، آگاهی هایی داشته باشد؛ اما برای متخصص شدن، باید به حوزه های علمی و نزد متخصصان علمی رفت و به آنان متوسل شد و از آنان خواست و از آنان فرا گرفت. (۱)

مطالعه و تحقیق

مسئولیت عالم در مقابل کسانی که محتاج به علم او هستند، «لتیننه للناس و لا تکتُمونه» (آل عمران/۱۸۷) است. خود این بیان، اول تبیین و فهمیدن لازم دارد. ما باید بفهمیم، تا بتوانیم آنچه را که فهمیده ایم، تبیین کنیم. پس، کسب فهمیدن هم برای ما واجب و ضروری و اجتناب ناپذیر است. ما باید روز به روز بر خودمان اضافه کنیم. آنچه که ما می دانیم، در مقابل آنچه که نمی دانیم، یک پَر گاه در مقابل صحراها و کشتزارها هم نیست. آنچه که ما می دانیم چیست؟ هر کتابی که آدم باز می کند، می بیند سیل مطالب در این کتابها هست، که آن ظرف خالی ما محتاج آن است. کو عمق؟ کو استعداد؟ کو توفیق برای این همه فهمیدن؟ به هر حال ما باید تلاش کنیم. ما در مقابل آنچه که باید

بدانیم، و نسبت به معارفی که مردم ما محتاج آن هستند، چیزی نمی دانیم. ما باید درس بخوانیم و مطالعه کنیم. حالا من نمی خواهم در اینجا تکلیف درس خواندن بکنم، باید با مطالعه و تحقیق و تأمل و تفکر، بر خودمان بیفزاییم، تا بتوانیم بیان کنیم. (۲)

منبع تغذیه

تحقیق، منبع تغذیه ی آموزش است.

ما اگر تحقیق را جدی نگیریم، باز سال های متمادی بایستی چشم به منابع خارجی بدوزیم و منتظر بمانیم که یک نفر در یک گوشه ی دنیا تحقیقی بکند و ما از او یا از آثار تألیفی بر اساس تحقیق او استفاده کنیم و اینجا آموزش بدهیم. این نمی شود؛ این وابستگی است؛ این همان ترجمه گرایی و عدم استقلال شخصیت علمی برای یک کشور و برای یک مجموعه ی دانشگاهی است. دانشگاه یک کشور، محیط علمی یک کشور ضمن اینکه ارتباطات علمی خودش را با دنیا حفظ می کند، از تبادل علمی، از گرفتن علم هیچ ابایی ندارد.

من بارها گفته ام که ما از شاگردی ننگمان نمی کند که شاگردی کنیم؛ استاد پیدا بشود، ما پیش او شاگردی می کنیم؛ اما از این ننگمان می شود که همیشه و در همه ی موارد شاگرد باقی بمانیم؛ اینک نمی شود برای یک مجموعه ی علمی، این مایه ی منقصت است که در پژوهش و تحقیق که منشأ و منبع رویش علمی است، ضعیف باشد؛ باید بتواند از لحاظ علمی متکی به خودش باشد. البته از دیگران هم استفاده کند، با دنیا هم تبادل کند، آن وقت در این صورت جایگاه شایسته ی خودش را هم در تبادل های علمی در دنیا پیدا خواهد کرد؛ وقتی متکی است به دانش و تحقیق و کارکرد علمی خود. این در دنیا و در مبادلات علمی هم تأثیر خودش را می گذارد. این هم تأکید چند باره درباره ی تحقیق. (۳)

۱- در آغاز درس خارج فقه، ۲۸/۰۶/۱۳۷۸.

۲- در جمع روحانیون و طلاب حوزه ی علمیه و ائمه ی جماعات استان بوشهر، ۱۱/۱۰/۱۳۷۰.

۳- در دیدار اساتید و رؤسای دانشگاه ها، ۰۹/۰۷/۱۳۸۶.

در حرکت علمی در کشور، مهم‌ترین اولویت، تولید علم و جرأت برای گشودن افق‌های جدید و شکستن مرزهای علمی است. (۱)

نشاط

در واقع حیات اهل علم به همین نشاط و حوصله‌ی علمی و کار علمی است. (۲)

نوآوری و شگردهای دانشمندان

این درس و بحث و تحقیق را باید دنبال کرد و خود را برای مفید بودن و مفید واقع شدن در خدمت اسلام عزیز، هر چه بیشتر آماده کرد. این را هم عرض کنم: سعی باید بر این باشد که نیروی تحقیق، همچنان که اکنون در ما - یعنی در تیپ طلبه و آقایان طلاب و به خصوص شما فضیلائی عزیز و فعال - زنده است، در همه جا گسترش یابد؛ یعنی تحقیق و نوآوری و نکات و شگردهای کار دانشمندان و متفکرین و صاحبان فنون مختلف را یافتن و از آنها بهره بردن و استفاده کردن. (۳)

نیازهای داخلی

نکته‌ای را که بعضی از دوستان در اینجا گفتند، مورد تأکید بنده است که پژوهش اولاً مورد اهتمام قرار بگیرد، ثانیاً سمت و سوی پرداختن به نیازهای کشور را پیدا کند؛ یعنی حقیقتاً پژوهش‌هایی بکنیم که مورد نیاز ماست.

من بارها در شورای عالی انقلاب فرهنگی به آن دوستان عرض کرده‌ام، هم شاید اینجا گفته‌ام: ما ملاک پیشرفت علمی مان را درج مقالات در مجلات آی. اس. آی نباید قرار بدهیم. ما نمی‌دانیم آنچه که پیشنهاد می‌شود، تشویق می‌شود؛ برایش، آن مقاله نویس احترام می‌شود، دقیقاً همان چیزی باشد که در کشور ما به آن احتیاج دارد. ما خودمان باید مشخص کنیم که درباره‌ی چی مقاله می‌نویسیم، درباره‌ی چی تحقیق می‌کنیم. البته انعکاس در مجامع جهانی لازم است، ضروری است و انعکاس هم پیدا خواهد کرد. مقصود این است که ما پژوهش را تابع نیاز خودمان قرار بدهیم. (۴)

نیازهای کشور در تحقیقات تاریخی

ص: ۳۵

۱- دیدار جمع‌زیدی از اساتید، پژوهشگران، متخصصان، نخبگان و رؤسای دانشگاه‌ها، ۲۶/۰۹/۱۳۸۳.

۲- در بازدید از آیت‌الله موسوی اردبیلی، ۱۸/۰۹/۱۳۷۴.

۳- در دیدار طلاب حوزه‌ی علمیه‌ی امام باقر علیه السلام اعزامی به خارج از کشور ۱۷/۰۲/۱۳۷۱.

۴- در دیدار اساتید دانشگاه‌ها، ۰۸/۰۶/۱۳۸۸.

خیلی از کارها و تحقیقاتی که در روزگار ما، به طور موردی صورت می گیرد، از قبیل «تاریخ تجمّلاتی» است که در اصل، واجب و لازم و ضروری هم نیست. مطالبی که امروز می نویسند، اگر چه حکایت و گزارش هست - یعنی همان معنای تاریخ در آن دیده می شود - لکن غالباً پاسخ به سئوالات معمولی نیست؛ مگر با دو سه واسطه و فقط به درد محققین می خورد. به عنوان مثال، کسی از معاصرین آمده و درباره ی قاتل «اتابک اعظم» تحقیق کرده و مطالبی نوشته است. البته سئوالی است و جوابی دارد؛ اما این سئوال چقدر جزو نیازها و ضروریات یک ملت، یک نسل و یک کشور است. که بیایم تحقیق کنیم و قاتل اتابک را بیایم؟! از این قبیل جزئیات در تاریخ معاصر، کم نیست؛ که بعضی از مورخین و محققین به آن پرداخته اند. به تعبیری دیگر، بعضی از عناوینی که برای تحقیق جلوی انسان گذاشته می شود، پاسخ به سئوال و استفهام حقیقی موجود مورد نیاز نیست.

بنده تصورم این است که اگر به برداشت اول از تاریخ نگاه کنیم، کاری لازم و ضروری به نظر خواهد آمد که با آن می شود واقعاً قصد قربت کرد یعنی از جمله کارهایی است که می تواند در جهت اهداف الهی قرار گیرد. به تعبیری دیگر، محقق مؤمنی که مایل به انجام کارهای لغو نیست و برای هر کار خود در آن سوی مرز مرگ و زندگی، تجسّم خیری قایل است، با رویکرد به برداشت اول از تاریخ، می تواند به سئوال های پیرامون موضوع پاسخ دهد. (۱)

یک اصل

یک نکته این است که بعضی از کارها اگر چه عنوان تحقیق دارد، اما بیشتر خدمت رسانی است؛ تحقیق نیست. نه اینکه خدمت رسانی کار کم اهمیتی باشد، نخیر، آن هم مهم است؛ منتها اگر در کنار این کارهای خدمت رسانی، کارهای دقیق پژوهشی قرار نگیرد، ممکن است خدمت درستی هم رسانده نشود. یعنی می خواهم این را عرض و تأکید کنم که به عنصر تحقیق و پژوهش، در همه جا به صورت یک اصل در مجموعه کارها و نشاط های حوزه ای خوب است که توجه شود. (۲)

ص: ۳۶

۱- در دیدار پژوهشگران مؤسسه ی مطالعات تاریخ ایران، وابسته به بنیاد مستضعفان، ۱۳۷۵/۱۰/۰۳.

۲- به هنگام بازدید از نمایشگاه تخصصی طلاب در قم، ۱۳۷۹/۰۷/۱۵.

البته آن بزرگان این کار را نکردند. عده ای از جوانان، کاری در این زمینه انجام دادند که اگر چه آن کار اصلی عالی آرمانی نیست، اما شایسته ی تحسین و تقدیر است؛ به خاطر اینکه ، قدمی در این راه است. اما آن کار بزرگ، هنوز هم می تواند انجام گیرد. اگر دو و حتی سه مجله ای فقهی هم در حوزه ی قم باشد، زیاد نیست. مجله ای مخصوص فلسفه باشد. یک مجله کلامی بحمدالله هست؛ منتها با تیراژ کم و غیر معروف. شاید خیلی از شما هم اسمش را نشنیده و آن را ندیده باشید؛ اما بنده بحمدالله دیده ام و از کسانی که مسئول این کار هستند، تشکر می کنم. این طور باید باشد تا افکار نو در علوم اسلامی، روز به روز در حوزه ی علمیه مطرح شوند؛ و اهم از همه و مقدم بر همه، فقه است. (۱)

ص: ۳۸

باید به تناسب تهمت هایی که به ما می زنند و به تناسب فحش هایی که به ما می دهند و به تناسب کتاب هایی که علیه ما می نویسند، نیازها را بدانیم. مرکز و بانک اطلاعات حوزه کجاست که اینها را نگاه کند و درباره ی آن موضوعات تحقیق نماید و بنویسد؟

یکی از کارهایی که حوزه باید انجام بدهد، همین است. یعنی مرکزی داشته باشد و کتابهایی را که در دنیا راجع به انقلاب نوشته اند، جمع کند؛ چه آنهایی که مستقیماً درباره ی انقلاب است و چه آنهایی که به خاطر انقلاب به شیعه و یا اسلام فحش داده اند و چه کتاب هایی که از ما تعریف کرده اند و نقاط قوت ما را - که بعضاً خودمان هم از آنها غافل بوده ایم - یادآور شده اند. در این مرکز، محققان حوزه باید مشابه این کتابها را نیز در داخل کشور جمع آوری کنند و مورد بررسی قرار دهند. وقتی که محقق می گوئیم، فوراً ذهن به سمت پیرمردهای از کار افتاده نرود. محققان جوان - مثل خود شما - بنشینند اینها را تقسیم بندی کنند و تفکر و ذهنیت انقلاب و به تعبیر اروپایی آن، ایدئولوژی انقلاب را - که متأسفانه هنوز معادل فارسی آن را پیدا نکرده ایم - تدوین کنند و آن را - نه در یک جلد و نه با یک بیان - بیرون بدهند؛ که اگر از ما پرسیدند: انقلابتان چیست؟ بگوئیم این است. اگر شما چنین کاری نکردید، دیگرانی که غالباً صلاحیت ندارند، خواهند کرد. (۱)

پروراندن محققان، بخش عمده کار حوزه

حوزه های علمی، استثنائاً بخش عمده و مهمی از کار آنها، پروراندن محققان است. (۲)

تحقیق در مبانی خط امام (ره)

خطوط دیگری را هم در زمینه ی راه امام و خط امام می شود بیان کرد. آنچه که عرض شد، مهم ترین و مؤثرترین ها بود. خوب است برادران، جوانان، اهل فکر و تحقیق، طلاب، دانشجویان روی این مبانی فکر کنند، روی اینها کار کنند. فقط متن باقی نماند؛ این متنها درست توضیح داده شود، تبیین شود. (۳)

تربیت محقق برای نوآوری در علوم حوزوی

افرادی را آماده داشته باشند برای تحقیق و تدقیق و نوآوری در همان مسایلی که امروز در خود حوزه های علمی مطرح است؛ مثل مسایل فلسفه ی اسلامی، مثل مسایل فقه اسلامی، مثل مسایل اصول اسلامی؛ که بعضی از این مباحث

ص: ۳۹

۱- در دیدار مجمع نمایندگان طلاب و فضیای حوزه ی علمی ی قم، ۰۷/۰۹/۱۳۶۸.

۲- سخنرانی در دیدار با مسئولان تحقیقاتی و علمی وزارت فرهنگ و آموزش عالی، ۲۱/۰۳/۱۳۶۲.

۳- در خطبه های نماز جمعه ی تهران در حرم امام خمینی (ره)؛ در بیست و یکمین سالگرد ارتحال حضرت امام خمینی (ره)،

اصولی ما که در مباحث الفاظ و غیره آنها را مطرح می‌کنیم، امروز جزو مسایل بسیار مهمی است که در مجموعه های فلسفی دنیا مطرح می‌شود. درباره ی همین ها تحقیق و نوآوری کنند.

شما آقایان محترم بدانید که این کارها هم عمدتاً کار دوران جوانی است؛ بیشتر مربوط به دوران جوانی است. تا نیروی جوانی در شما هست، تا همت جوانی در شما هست، قدر بدانید. (۱)

تربیون های آزاد

ایجاد محیط‌های باز برای پژوهش افکار است، باید این کار در حوزه انجام بشود و از چیزهایی است که حوزه را زنده خواهد کرد ...

مثلاً- برای فقه، مجمع بررسی مباحث تازه فقهی، مرکب از هفت، هشت، ده نفر طلبه فاضل ایجاد شود و این‌ها مرکزی داشته باشند و جلساتی تشکیل بدهند و سخنرانی‌های فقهی بگذارند، تا هر کس هر خطابه و مطلب و فکر جدید در فلان مساله‌ی فقهی دارد - از طهارت تا دیات - به آنجا بیاورد و آن‌ها نگاه کنند، اگر دیدند ارکانش درست است و متکی به بحث و استدلال طلبگی است، عالمانه طرح شده است، آن را در فهرست بنویسند و در نوبت بگذارند تا این که آن فرد روزی بیاید و در حضور جماعتی که اعلان می‌شود خواهند آمد، سخنرانی کند و آن مساله را آزادانه تشریح نماید و یک عده هم آنجا اشکال کنند ... مجمعی شبیه همین، برای کلام باشد ... (۲)

توصیه به پایان نامه نویسی حوزوی

یک معاونت، معاونت آموزش است؛ که باید مدارس تحت برنامه و مدارس تخصصی را اداره کند؛ برای آموزش، برنامه ریزی کند؛ متون آموزشی تهیه کند؛ گواهی پایان نامه های تحصیلی را بدهد؛ از طلاب بخواهد که پایان نامه بنویسند. شما آقایان چرا پایان نامه نمی‌نویسید؟ یک نفر دانشجو، چهار سال، پنج سال دوره ای را می‌بیند، بعد موضوعی را به او می‌دهند؛ استاد او را راهنمایی می‌کند و یک رساله به وجود می‌آورد خیلی هم خوب

است. الان اگر همین آقایان طلاب ما، بعد از آنکه پنج سال، شش سال، ده سال خارج رفتند، یک استاد راهنما بگیرند و یک موضوع فقهی به آنها بدهند و بگویند کار کنید، ببینید از همین طریق چقدر موضوع حل خواهد شد. پایان نامه های بعضی از این دانشگاه‌ها را که برای من می‌آوردند- در موضوعاتی که بنده به آنها ذی‌علاقه هستم- می‌بینم که خیلی هم خوب است و این جوانان خوب کار می‌کنند. جوانان حوزه، اگر استعدادشان بیشتر از آنها نباشد، کمتر از آنها نیست؛ تلاش و زحمت و روح تحقیقشان هم که الحمدلله بالاست. (۳)

ضرورت بانک اطلاعات

ص: ۴۰

۲- سخنرانی در جمع فضلا و نخبگان حوزه ی علمیه ی قم، ۱۴/۰۹/۱۳۷۰.

۳- در جمع علما و مدرسان و فضلا ی حوزه ی علمیه ی قم، در سالروز میلاد حضرت مهدی علیه اسلام، ۳۰/۱۱/۱۳۷۰.

در کشور با توجه به نیازهای آن، «پژوهش را هدف‌دار کنیم؛ یعنی بینیم واقعاً کشور به چه احتیاج دارد و پژوهش‌ها را در جهت نیازهای کشور قرار بدهیم، و این لازمه‌اش این است که ما بانک اطلاعات و مرکزی داشته باشیم. همه بدانند چه لازم است، چه انجام شده است و چه لازم است برای تکمیل یک پژوهش، تا بتوانند این قطعات گوناگون در کنار هم جمع بشود. (۱)

مراکز متعدد تحقیقاتی

حوزه باید مراکز متعدد تحقیقاتی داشته باشد، تا در تمام این زمینه‌ها، مثل یک مجموعه‌ی تولیدی مرتب و مدرن کار کند و محصول بدهد. (۲)

نشریات و مجلات تخصصی

از ابزارهای گسترش و تولید علم در عرصه‌های پژوهش، گسترش و راه‌اندازی مجلات تخصصی در علوم و فنون مختلف حوزوی است. اینک این تجربه در حوزه‌های علمیه کم و بیش در حال اجرا است و جای توسعه هنوز وجود دارد.

... در دایره‌ی المعارف‌ها، فقه ما را بعد از فقه اباضیه می‌آورند. از این فقه غنی، کسی خبر ندارد. این‌ها را بیورید، تا در مجلات علمی دنیا منعکس بشود. (۳)

نشست‌های علمی

برگزاری مستمر نشست‌های علمی - پژوهشی در حوزه در زمینه‌های مختلف، روح پژوهش و تحقیق را احیا و پرورش می‌دهد. این کار علاوه بر تولید و نظرات جدید، به تربیت و تکامل نیروهای محقق و پژوهشگر هم کمک شایانی می‌کند.

نظام فراگیر درسی

برای استفاده از طلاب حوزه‌های علمیه در جهت توسعه، رواج و شناخته شدن اسلام لازم است، یک نظام فراگیر درسی و کاری کامل، شامل درس و تحقیق و پژوهش در حوزه‌ها ایجاد شود. (۴)

نیاز به محققین بیشتر حوزوی برای آینده

ص: ۴۱

۱- بیانات در دیدار استادان و اعضای هیئت علمی دانشگاه‌ها، ۱۳/۰۷/۱۳۸۵.

۲- سخنرانی در جمع نمایندگان طلاب حوزه علمیه قم، ۰۷/۰۹/۱۳۶۸.

۳- سخنرانی در جمع علما و مدرسان حوزه‌ی علمیه‌ی قم، ۳۰/۱۱/۱۳۷۰.

۴- بیانات در دیدار مجمع نمایندگان طلاب و فضلالی حوزه‌ی علمیه‌ی قم، ۰۴/۱۱/۱۳۶۹.

حوزه به مدرّس و محقق و مؤلف و فنّان در فنون مختلف نیازمند است. بحمدالله این امر در حوزه ها تأمین می شود. محققان و مدرّسان و فنّانان و بزرگان و مجتهدانی هستند که آماده ی کارند؛ لیکن اگر شما به بیست سال بعد حوزه ی علمیه نگاه کنید، می بینید اینهایی که هستند، کم اند. شما بیست سال بعد را با چشم دقیق نگاه کنید، ببینید چه لازم داریم؛ آن وقت خواهید دید بزرگانی که امروز در حوزه های علمیه حضور دارند، تعدادشان کم است. یکی از مهم ترین نیازهای ما همین است. حوزه های علمیه به قصد محقق پروری و ملاپروری، ملا درست کنند تا این نیاز بر طرف شود. (۱)

وظیفه‌ی حوزه علمیه

... این حوزه است و کارش عبارت است از تحقیق در مسائل دینی و فراگرفتن احکام الهی در همه ی شئون زندگی. آن هم نه فقط در آنچه که مربوط به کنج محراب یا کنج خانه است؛ بلکه در قلمرو وسیع زندگی بشر. این گروه، این را باید فراگیرند؛ احکام جدیدش را تحقیق کنند؛ ناخالصی‌ها و ناسره‌ها را از آن بزدايند و آن را با زبان مناسب، در هر جامعه ای و هر زمانی و هر مخاطبی، به رساترین شکل ممکن به مخاطبین برسانند. این، وظیفه ی آن نهاد حوزه ای است و اسمش «حوزه ی علمیه» است. (۲)

ص: ۴۲

۱- در آغاز درس خارج فقه، ۱۳۷۴/۰۶/۱۴.

۲- بیانات در دیدار دانشجویان، به مناسبت «روز وحدت حوزه و دانشگاه»، سال ۱۳۷۲.

بسمه تعالی

هَلْ يَسْتَوِي الَّذِينَ يَعْلَمُونَ وَالَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ

آیا کسانی که می‌دانند و کسانی که نمی‌دانند یکسانند؟

سوره زمر / ۹

مقدمه:

موسسه تحقیقات رایانه ای قائمیه اصفهان، از سال ۱۳۸۵ هـ. ش تحت اشراف حضرت آیت الله حاج سید حسن فقیه امامی (قدس سره الشریف)، با فعالیت خالصانه و شبانه روزی گروهی از نخبگان و فرهیختگان حوزه و دانشگاه، فعالیت خود را در زمینه های مذهبی، فرهنگی و علمی آغاز نموده است.

مرامنامه:

موسسه تحقیقات رایانه ای قائمیه اصفهان در راستای تسهیل و تسریع دسترسی محققین به آثار و ابزار تحقیقاتی در حوزه علوم اسلامی، و با توجه به تعدد و پراکندگی مراکز فعال در این عرصه و منابع متعدد و صعب الوصول، و با نگاهی صرفاً علمی و به دور از تعصبات و جریانات اجتماعی، سیاسی، قومی و فردی، بر مبنای اجرای طرحی در قالب «مدیریت آثار تولید شده و انتشار یافته از سوی تمامی مراکز شیعه» تلاش می نماید تا مجموعه ای غنی و سرشار از کتب و مقالات پژوهشی برای متخصصین، و مطالب و مباحثی راهگشا برای فرهیختگان و عموم طبقات مردمی به زبان های مختلف و با فرمت های گوناگون تولید و در فضای مجازی به صورت رایگان در اختیار علاقمندان قرار دهد.

اهداف:

۱. بسط فرهنگ و معارف ناب ثقلین (کتاب الله و اهل البیت علیهم السلام)
۲. تقویت انگیزه عامه مردم بخصوص جوانان نسبت به بررسی دقیق تر مسائل دینی
۳. جایگزین کردن محتوای سودمند به جای مطالب بی محتوا در تلفن های همراه، تبلت ها، رایانه ها و ...
۴. سرویس دهی به محققین طلاب و دانشجو
۵. گسترش فرهنگ عمومی مطالعه
۶. زمینه سازی جهت تشویق انتشارات و مؤلفین برای دیجیتالی نمودن آثار خود.

سیاست ها:

۱. عمل بر مبنای مجوز های قانونی
۲. ارتباط با مراکز هم سو
۳. پرهیز از موازی کاری

۴. صرفا ارائه محتوای علمی

۵. ذکر منابع نشر

بدیهی است مسئولیت تمامی آثار به عهده ی نویسنده ی آن می باشد .

فعالیت های موسسه :

۱. چاپ و نشر کتاب، جزوه و ماهنامه

۲. برگزاری مسابقات کتابخوانی

۳. تولید نمایشگاه های مجازی: سه بعدی، پانوراما در اماکن مذهبی، گردشگری و...

۴. تولید انیمیشن، بازی های رایانه ای و ...

۵. ایجاد سایت اینترنتی قائمیه به آدرس: www.ghaemiyeh.com

۶. تولید محصولات نمایشی، سخنرانی و...

۷. راه اندازی و پشتیبانی علمی سامانه پاسخ گویی به سوالات شرعی، اخلاقی و اعتقادی

۸. طراحی سیستم های حسابداری، رسانه ساز، موبایل ساز، سامانه خودکار و دستی بلوتوث، وب کیوسک، SMS و...

۹. برگزاری دوره های آموزشی ویژه عموم (مجازی)

۱۰. برگزاری دوره های تربیت مربی (مجازی)

۱۱. تولید هزاران نرم افزار تحقیقاتی قابل اجرا در انواع رایانه، تبلت، تلفن همراه و... در ۸ فرمت جهانی:

JAVA.۱

ANDROID.۲

EPUB.۳

CHM.۴

PDF.۵

HTML.۶

CHM.۷

GHB.۸

و ۴ عدد مارکت با نام بازار کتاب قائمیه نسخه :

ANDROID.۱

IOS.۲

WINDOWS PHONE.۳

WINDOWS.۴

به سه زبان فارسی ، عربی و انگلیسی و قرار دادن بر روی وب سایت موسسه به صورت رایگان .

در پایان :

از مراکز و نهادهایی همچون دفاتر مراجع معظم تقلید و همچنین سازمان ها، نهادها، انتشارات، موسسات، مؤلفین و همه

بزرگوارانی که ما را در دستیابی به این هدف یاری نموده و یا دیتا های خود را در اختیار ما قرار دادند تقدیر و تشکر می
نماییم.

آدرس دفتر مرکزی:

اصفهان - خیابان عبدالرزاق - بازارچه حاج محمد جعفر آواده ای - کوچه شهید محمد حسن توکلی - پلاک ۱۲۹/۳۴ - طبقه
اول

وب سایت: www.ghbook.ir

ایمیل: Info@ghbook.ir

تلفن دفتر مرکزی: ۰۳۱۳۴۴۹۰۱۲۵

دفتر تهران: ۰۲۱ - ۸۸۳۱۸۷۲۲

بازرگانی و فروش: ۰۹۱۳۲۰۰۰۱۰۹

امور کاربران: ۰۹۱۳۲۰۰۰۱۰۹

مرکز تحقیقات رایانگی

اصفهان

گامی

WWW

برای داشتن کتابخانه های تخصصی
دیگر به سایت این مرکز به نشانی

www.Ghaemiyeh.com

www.Ghaemiyeh.net

www.Ghaemiyeh.org

www.Ghaemiyeh.ir

مراجعه و برای سفارش با ما تماس بگیرید.

۰۹۱۳ ۲۰۰۰ ۱۰۹

